

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับ การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด พลเมืองดีในวิถีสังคมไทยของกลุ่มเป้าหมายและการใช้หนังสือเรียนของกลุ่มควบคุม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านแก่นวิทยา จังหวัดเชียงราย ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากผลงานการวิจัยและการศึกษาค้นคว้าอิสระของนักวิจัยและนักการศึกษา เพื่อนำแนวคิดทฤษฎี หลักจิตวิทยามาเป็นแนวทางในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมและได้ดำเนินการสืบค้นข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 2. หนังสืออ่านเพิ่มเติม
 - 2.1 ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติม
 - 2.2 วัตถุประสงค์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติม
 - 2.3 ประเภทของหนังสืออ่านเพิ่มเติม
 - 2.4 ประโยชน์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติม
 - 2.5 ลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ดี
 - 2.6 ทฤษฎีและหลักจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม
 - 2.7 การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม
 - 2.8 การประเมินคุณค่าของหนังสืออ่านเพิ่มเติม
 - 2.9 ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม
 3. แผนการจัดการเรียนรู้
 4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 5. ความพึงพอใจ
 6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ดังมีรายละเอียดตามลำดับ ดังต่อไปนี้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 , น. 4-28) ได้กำหนดรายละเอียดของหลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไว้ดังนี้

หลักการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีหลักการดังนี้

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐาน
การเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรม
บนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษา
อย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ
3. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการ
จัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย
ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข
มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบ
การศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและ
ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง
2. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและ
มีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและ
การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนา
สิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคม
อย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

1. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1.1 ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

1.2 ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศ เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

1.3 ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

1.4 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

1.5 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสมและมีคุณธรรม

2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

2.1 รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

2.2 ซื่อสัตย์สุจริต

2.3 มีวินัย

2.4 ใฝ่เรียนรู้

- 2.5 อยู่อย่างพอเพียง
- 2.6 มุ่งมั่นในการทำงาน
- 2.7 รักความเป็นไทย
- 2.8 มีจิตสาธารณะ

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง

มาตรฐานการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุลต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้ ปฏิบัติได้ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้มาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญ ในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่าต้องการอะไร จะสอนอย่างไรและประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งรวมถึงการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษาและการทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่า สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้าน เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. กิจกรรมแนะแนว

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิด ตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียน และอาชีพ สามารถปรับตนได้

อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียน ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน

2. กิจกรรมนักเรียน

เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เหมาะสม ความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปันกัน เอื้ออาทร และสมานฉันท์ โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ให้ได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับบุคลิกภาพของผู้เรียน บริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น กิจกรรมนักเรียนประกอบด้วย

2.1 กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และนักศึกษาวิชาทหาร

2.2 กิจกรรมชุมนุม ชมรม

3. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่น ตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ความดีงาม ความเสียสละต่อสังคม มีจิตสาธารณะ เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาต่างๆ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 , น. 1-5) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมไว้ดังนี้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ การดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก

สาระการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตัวกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่างๆ ไว้ ดังนี้

1. **ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม** แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

2. **หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต** ระบบการเมืองการปกครองในสังคม ปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยม

ด้านประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิหน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิต อย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

3. เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4. ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในอดีตความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

5. ภูมิศาสตร์ ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่างๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

คุณภาพผู้เรียน

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ผู้เรียนจะต้องมีคุณภาพ ดังนี้

1. มีความรู้เรื่องของจังหวัด ภาค และประเทศของตนเอง ทั้งเชิงประวัติศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพ สังคม ประเพณี และวัฒนธรรม รวมทั้งการเมืองการปกครอง สภาพเศรษฐกิจโดยเน้นความเป็นประเทศไทย

2. มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีส่วนร่วมศาสนพิธี และพิธีกรรมทางศาสนามากยิ่งขึ้น

3. ปฏิบัติตนตามสภาพ บทบาท สิทธิหน้าที่ในฐานะพลเมืองดีของท้องถิ่น จังหวัด ภาค และประเทศ รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของท้องถิ่นตนเองมากยิ่งขึ้น

4. สามารถเปรียบเทียบเรื่องราวของจังหวัดและภาคต่างๆ ของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้รับการพัฒนาแนวคิดทางสังคมศาสตร์ เกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์เพื่อขยายประสบการณ์ไปสู่การทำความเข้าใจในภูมิภาค ชีวโลกตะวันออกและตะวันตกเกี่ยวกับศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต การจัดระเบียบทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากอดีตสู่ปัจจุบัน

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ดังนี้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

- มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของ พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
- มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และการธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

- มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข
- มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

- มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ
- มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

- มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ
- มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น
- มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหา วิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรควัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

ตารางที่ 2 ตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้แกนกลาง สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม มาตรฐาน ส 2.1

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. ยกตัวอย่างและปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ในฐานะพลเมืองดี	1. สถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ ของพลเมืองดี เช่น เคารพ เทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมปฏิบัติตามกฎหมาย 2. คุณลักษณะของพลเมืองดี เช่น มุมานะทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม มีค่านิยมประชาธิปไตยมีคุณธรรม
2. เสนอวิธีการปกป้องคุ้มครองตนเองหรือผู้อื่นจากการละเมิดสิทธิเด็ก	1. เหตุการณ์ที่ละเมิดสิทธิเด็กในสังคมไทย 2. แนวทางการปกป้องคุ้มครองตนเองหรือผู้อื่นจากการละเมิดสิทธิเด็ก 3. การปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กในสังคมไทย
3. เห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทยที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตในสังคมไทย	1. วัฒนธรรมไทย ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทย 2. คุณค่าของวัฒนธรรมกับการดำเนินชีวิต
4. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน	1. ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น 2. ตัวอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนของตน 3. การอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ(2552 , น. 56-57)

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธาและ
ดำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ตารางที่ 3 ตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้แกนกลาง สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ
การดำเนินชีวิตในสังคม มาตรฐาน ส 2.2

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. อธิบายโครงสร้าง อำนาจ หน้าที่ และ ความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น	1. โครงสร้างการปกครองในท้องถิ่น เช่น อบต. อบจ. เทศบาล และการปกครองพิเศษ เช่น พัทธา กทม. 2. อำนาจหน้าที่และความสำคัญของการปกครองส่วน ท้องถิ่น
2. ระบุบทบาทหน้าที่ และวิธีการเข้าดำรง ตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่น	1. บทบาทหน้าที่ และวิธีการเข้าดำรงตำแหน่งของ ผู้บริหารท้องถิ่น เช่น นายก อบต. นายกเทศมนตรี นายก อบจ. ผู้ว่าราชการ กทม.
3. วิเคราะห์ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจาก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับบริการ สาธารณประโยชน์ในชุมชน

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ (2552 , น. 67)

หนังสืออ่านเพิ่มเติม

ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

หนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาอิงหลักสูตรสำหรับให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้า
เพิ่มเติม นอกเหนือจากการอ่านหนังสือเรียน มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติม
ไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544, น.7) กล่าวถึง หนังสือ
อ่านเพิ่มเติม (External Reading Book) ไว้ว่า หมายถึง หนังสือที่มีเนื้อหาสาระสอดคล้องกับหลักสูตร
และช่วยให้การเรียนการสอน เป็นไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้หรือช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาหา
ความรู้ด้วยตนเองตามความเหมาะสมของวัยและความสามารถในการอ่าน เสริมความเข้าใจในหนังสือ
ตำราหรือแบบเรียนให้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นหนังสือที่มีเนื้อหาหลากหลายตอบสนองความสนใจ
ของผู้อ่าน

ธนิกานต์ ทาอ้าย (2549, น. 12) ได้ให้ความเห็น หนังสืออ่านประกอบหรือเรียกในปัจจุบันว่า
หนังสืออ่านเพิ่มเติมนั้น หมายถึง หนังสือที่มีเนื้อหาสาระอิงหลักสูตร เป็นการนำเสนอเนื้อหาใน
หลักสูตรมาเขียนในลักษณะต่างๆ อาจเขียนในรูปของร้อยแก้ว หรือร้อยกรองก็ได้ เพื่อให้เด็กอ่าน
เข้าใจเนื้อหาได้ง่าย และให้ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง ตามความเหมาะสม
ของวัยและความสามารถในการอ่านของแต่ละบุคคล

จินตนา ไบกาชุยี (2551, น. 19) ได้กล่าวว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม คือ หนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม เนื้อหาสาระ นอกเหนือจากหนังสือเรียนได้ทุกวิชาซึ่งครูอาจจัดทำขึ้นในรูปแบบของสาระเสริมหรือสารคดีก็ได้

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมหมายถึง หนังสือที่มีเนื้อหาอิงหลักสูตรสำหรับให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม นอกเหนือจากการอ่านหนังสือเรียน เป็นหนังสือเรียนเรียบเรียงขึ้นเพิ่มเติมที่ใช้ในโรงเรียนได้ แต่ไม่ได้กำหนดเป็นหนังสือเรียน มีรายละเอียดเฉพาะเรื่อง จัดทำขึ้นเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ โดยให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถในการอ่านของนักเรียน

วัตถุประสงค์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

การอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นสื่อที่มีความสำคัญและมีคุณค่าต่อการศึกษาเล่าเรียนนั้น ผู้อ่านต้องตั้งวัตถุประสงค์ในการอ่านทุกครั้ง ดังที่สมพร จารุณัฐ (2549, น. 9) ได้กล่าวไว้สรุปได้ดังนี้

1. ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ทางด้านภาษาของเด็กให้เจริญตามวัย
2. เป็นการส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองตามความสนใจและความพอใจ โดยไม่ต้องบังคับ ช่วยให้เด็กได้รับความบันเทิง สนองความต้องการในวัยเด็ก
3. เพื่อเสริมสร้างเจตคติที่ดีส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ตามวัยของเด็กและปลูกฝังการคิดดี ทำความดี

สนิท สัตโยภาส (2550, น. 45-46) ได้กล่าวถึง การจัดทำหนังสือเด็กควรจัดทำขึ้นเพื่อให้มีวัตถุประสงค์ พอสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาด้านภาษาของเด็ก เช่น บทกล่อมเด็ก หนังสือภาพที่ควบคุมการใช้คำหนังสือที่ใช้ภาษาไพเราะสละสลวย
2. เพื่อให้เด็กรู้จักอ่านหนังสือ อ่านหนังสือเป็น อ่านหนังสือเก่ง เกิดนิสัยรักการอ่านอย่างยั่งยืนตลอดไป ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่เด็กต่อไปในอนาคต
3. เพื่อให้เด็กอ่านหนังสือที่มีเนื้อหาสาระเหมาะสมกับวัย เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดสนใจเรื่องของผู้ใหญ่เร็วกว่าวัยกำหนด อันจะเป็นสิ่งชักนำให้เด็กประพฤติตนในสิ่งที่ไม่สมควร
4. เพื่อปลูกฝัง เจตคติและแบบอย่างอันน่าพึงปรารถนาหรือคุณธรรมแก่เด็ก เช่น ปลูกฝังเจ้าปัญญา ของเล่นเพื่อนรัก เป็นต้น
5. เพื่อสร้างความคิดสร้างสรรค์ของเด็กเช่น นางฟ้าใจดี เรื่องสังข์ทองตอนวัยเด็กเรื่องพระอภัยมณีตอนสุดสาคร เป็นต้น
6. เพื่อให้เด็กได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินสนองความต้องการของวัยเด็ก เช่น การ์ตูนนิทานภาพสีสวยงาม สดใส

7. เพื่อทดแทนความรู้สึที่เด็กขาดหายไป เช่น ขาดความรัก ความอบอุ่น ด้อยโอกาส หนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ จะช่วยปลอบประโลมจิตใจของเด็กและเป็นเพื่อนกับเด็กได้ดี

ปราณี ไชยวิฑิตกุล (2550, น. 24-25) กล่าวว่าวัตถุประสงค์ในการทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมมีดังนี้

1. เป็นการให้ความรู้ ข่าวสารใหม่ๆ ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหา นอกเหนือจากที่กำหนดลงในแบบเรียน
2. ช่วยให้เด็กได้พัฒนาการเลือกหนังสืออ่านที่ดี และเหมาะสมได้

3. ช่วยให้เด็กมีหนังสือที่เหมาะสมกับวัย
4. เพื่อให้เด็กได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินมีความสุข
5. เพื่อสร้างเสริมนิสัยรักการอ่าน อันจะทำให้เด็กขวนขวายหาความรู้ใหม่ๆ จากหนังสือ

ตามความสนใจ

6. เพื่อเสริมสร้างจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
 7. เพื่อให้เด็กรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และเกิดทักษะในการอ่านมากขึ้น
 8. ช่วยปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามของสังคม และสร้างศรัทธาในเอกลักษณ์ไทย
- ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม คือเพื่อให้นักเรียนอ่านหนังสือได้ อ่านหนังสือเก่ง ได้รับความรู้ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ยังช่วยปลูกฝังคุณธรรม ช่วยส่งเสริมนิสัยรักการอ่านและเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ประเภทของหนังสือสำหรับเด็ก

ประเภทของหนังสืออ่านเพิ่มเติมนี้ มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึง ประเภทของหนังสือที่สร้างสำหรับนักเรียนได้ค้นคว้าแสวงหาความรู้ มีดังนี้

สมพร จารุณี (2548, น 5-7) ได้แบ่งหนังสือเด็กออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. หนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็ก เป็นหนังสือที่แต่งขึ้นเพื่อให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่านที่พบมีจำหน่ายในท้องตลาดพอที่จัดเป็นประเภทได้ดังนี้ คือ นิทาน เรื่องสั้น นวนิยาย เรื่องแปล และการ์ตูน หนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็กเป็นหนังสือที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินและความบันเทิง มักมีเนื้อหาสาระที่เกิดจากจินตนาการของผู้เขียนหรือเป็นเรื่องที่ผู้เขียนสมมติขึ้นจากเค้าโครงและเหตุการณ์ต่างๆ มีการกำหนดหน้าที่และบทบาทตัวละครสถานที่เกิดเหตุ รวมไปถึงพฤติกรรมและความสะเทือนใจในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเหล่านั้น โดยไม่ต้องคำนึงถึงความเป็นจริงแต่คำนึงถึงความสมจริงและเหตุผล โดยอาจถ่ายทอดในรูปของนิทาน ชาดก เรื่องสั้น คำกลอน
2. หนังสือสารคดีสำหรับเด็ก เป็นหนังสือที่เขียนและจัดทำขึ้นเพื่อเสนอเนื้อหาสาระความรู้ต่างๆ มักมีเนื้อหาสาระที่เกิดขึ้นจากความเป็นจริง มีแหล่งที่มาอย่างถูกต้องสามารถใช้อ้างอิงเป็นความรู้ได้ หนังสือสารคดีสำหรับเด็กมักถ่ายทอดเป็นความเรียงหรือร้อยแก้ว โดยใช้ถ้อยคำสำนวนที่เข้าใจง่ายครอบคลุมเนื้อหาและมีความเพลิดเพลินในการอ่าน สารคดีจะไม่กำหนด ตัวละคร บทบาทและความสะเทือนใจ แต่อาจวางความคิดรวบยอดไว้เป็นเป้าหมายสุดท้าย หนังสือสารคดีสำหรับเด็กจัดแบ่งเป็นประเภทได้ 3 ประเภท คือ

1. สารคดีท่องเที่ยว
2. สารคดีชีวประวัติ
3. สารคดีทั่วไป

สนิท สัตโยภาส (2550, น. 17-22) ได้กล่าวถึงประเภทของหนังสือสำหรับเด็กว่า มีเกณฑ์ในการแบ่งประเภทไว้หลายรูปแบบ คือ

1. แบ่งตามลักษณะของเนื้อหา มี 3 ประเภท คือ ประเภทให้ความเพลิดเพลิน ประเภทให้ความรู้และเสริมบทเรียน ประเภทการ์ตูนและวารสารสำหรับเด็ก
2. แบ่งตามเกณฑ์อายุของผู้อ่าน โดยอาศัยวัยของผู้อ่านเป็นเกณฑ์ ซึ่งมี 5 ระดับ คือ

- 2.1 หนังสือสำหรับเด็กอายุ 0-3 ปี ซึ่งมักจะเป็นหนังสือภาพ
- 2.2 หนังสือสำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี จะเป็นสมุดภาพประกอบคำ หรือมีคำบรรยาย เป็นประโยคสั้น ๆ ได้ภาพ
- 2.3 หนังสือสำหรับเด็กอายุ 6-11 จะเป็นหนังสือเรื่องประกอบภาพเนื้อหาเริ่มยาวขึ้น
- 2.4 ปีหนังสือสำหรับเด็กอายุ 11-14 ปี จะมีคำบรรยายมากกว่าภาพประกอบ
- 2.5 หนังสือสำหรับเด็กอายุ 14-18 ปี มักใช้คำบรรยายล้วนๆ มีภาพประกอบเป็นบางหน้า เช่น เรื่องสั้น นวนิยาย สารคดี
3. แบ่งตามระดับชั้น โดยอาศัยช่วงชั้นเรียนเป็นเกณฑ์ มี 3 ระดับ คือ ระดับเด็กอนุบาล ระดับชั้นประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา
4. แบ่งตามลักษณะของเรื่อง โดยอาศัยลักษณะของหนังสือที่ผลิตออกมาเป็นสำคัญซึ่งมี 5 ประเภท คือ ประเภทบทกลอน ประเภทนิทาน ประเภทการ์ตูน ประเภทสารคดี ประเภทนิทานสำหรับเด็ก

จินตนา ไบกาชุยี (2551, น. 28-36) ได้กล่าวถึง มีนักวิชาการหลายท่านได้แบ่งประเภทหนังสือสำหรับเด็กไว้หลายลักษณะ เช่น แบ่งตามเกณฑ์อายุ แบ่งตามเกณฑ์ชั้นเรียน แบ่งตามรูปแบบหนังสือ ดังนี้

1. แบ่งตามเกณฑ์ชั้นเรียน แบ่งได้ 3 ระดับ คือ
 - 1.1 วัยเด็กเล็ก สำหรับอายุ 3-6 ปี
 - 1.2 วัยประถมศึกษา สำหรับอายุ 7-12 ปี
 - 1.3 วัยมัธยมศึกษา สำหรับอายุ 13-18 ปี
2. แบ่งตามรูปแบบหนังสือ แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ
 - 2.1 ประเภทนิยายสำหรับเด็ก คือ หนังสือนวนิยายที่มีองค์ประกอบเหมือนนวนิยายสำหรับผู้ใหญ่เพียงแต่นวนิยายสำหรับเด็ก มีตัวละครเป็นเด็กและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก็เป็นเรื่องของเด็กๆ
 - 2.2 ประเภทสารคดีสำหรับเด็ก คือ หนังสือที่ให้ความรู้เด็ก แต่มีวิธีการเขียนที่让孩子อ่านเพลิดเพลิน เช่น หนังสือแบบเรียน หนังสืออ่านประกอบ แบบเรียน หนังสือเกี่ยวกับการท่องเที่ยว หนังสือเกี่ยวกับชีวประวัติ เป็นต้น
 - 2.3 ประเภทการ์ตูนสำหรับเด็ก คือหนังสือสำหรับเด็กที่มีภาพประกอบเป็นรูปการ์ตูน
 - 2.4 ประเภทนิทานต่างๆ มีทั้งนิทานพื้นบ้านและนิทานสมัยใหม่ให้เด็กอ่านเพื่อความสนุกสนาน บางเรื่องอาจแทรกความรู้หรือคติสอนใจ
 - 2.5 ประเภทร้อยกรองหรือบทกลอน ได้แก่หนังสือที่เขียนเป็นบทกลอนง่ายๆ ให้เด็กอ่าน เช่น เพลงกล่อมเด็ก ดอกสร้อยสุภาภิต เพลงประกอบการเล่นของเด็ก
3. แบ่งตามเกณฑ์อายุ แบ่งได้ 5 ระดับ คือ
 - 3.1 หนังสือสำหรับเด็กแรกเกิด-3 ปี
 - 3.2 หนังสือสำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี
 - 3.3 หนังสือสำหรับเด็กอายุ 6-11 ปี
 - 3.4 หนังสือสำหรับเด็กอายุ 11-14 ปี

3.5 หนังสือสำหรับเด็กอายุ 14-18 ปี

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมสามารถแบ่งออกเป็นประเภทได้เป็น 5 ประเภท ได้แก่ ประเภทนวนิยาย สารคดี การ์ตูน นิทานภาพและบทกลอน ให้มีความเหมาะสมกับเด็ก เช่น อายุ ระดับชั้น ลักษณะของเรื่องหรือเนื้อหา

ประโยชน์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

หนังสืออ่านเพิ่มเติมมีประโยชน์ต่อการพัฒนาทางภาษา จัดเป็นวัสดุการอ่าน (Reading Materials) ที่เหมาะสมสำหรับเด็กประถมศึกษา ดังมีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวดังนี้

บันลือ พุกกะวัน (2549, น. 58) และมณฑา ศรีวิชัย (2556, น. 18-19) ซึ่งได้กล่าวโดยสอดคล้องกันถึงความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ดี ย่อมช่วยเสริมสร้างคุณค่าหรือประโยชน์ในการอ่านสำหรับเด็กได้หลายด้านด้วยกันคือ

1. ช่วยเสริมสร้างพื้นฐานในการเรียนวรรณคดี และให้รู้สัพพะไรในทางภาษาได้ดี
2. ช่วยเสริมสร้างทักษะ ในรูปแบบของการอ่านคล่อง อ่านเร็วดีขึ้น การอ่านในใจก็ฝึกเพิ่มเติมมากขึ้น
3. หนังสืออ่านประกอบบางชนิดช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมการค้นคว้า การจัดทำแบบฝึกหัดได้ดี การกระตุ้นให้อ่านหนังสืออย่างกว้างขวาง ซึ่งตรงกับความสนใจและระดับความสามารถในการอ่านอย่างกว้างขวางเช่นนี้ จะทำให้เด็กได้รับการฝึกฝน ความพอใจและสนุกสนานจากการอ่าน และคิดว่าการอ่านเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิต
4. เสริมสร้างความสนใจในการอ่าน เพราะอ่านแล้วสนุก ประทับใจ
5. สร้างประสบการณ์ ขยายประสบการณ์เฉพาะเรื่องได้กว้างขวางลึกซึ้ง
6. ช่วยให้เด็กผู้เรียนได้เข้าใจความหมายของคำศัพท์ อรรถรส ตลอดจนการใช้ภาษาหลายรูปแบบ นับเป็นการเสริมสร้างทักษะในการอ่านที่ดี
7. ช่วยปูพื้นฐาน เตรียมความพร้อมในการฝึกอ่าน การฟัง พูด ฝึกเขียนเลียนแบบนับเป็นส่วนสำคัญและจำเป็นมากสำหรับเด็กแรกเรียน และเริ่มเรียนชั้นใหม่
8. ช่วยส่งเสริมให้เด็กรักการอ่าน การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ตลอดจนสนองความต้องการของเด็กที่เด็กต้องการความเป็นอิสระในบางขณะ
9. ช่วยเชื่อมช่องว่าง ระหว่างทางบ้านกับตัวเด็กเองในด้านความบกพร่องในความรู้สึกและจิตใจโดยหาสิ่งทดแทนจากการอ่าน

สมพร จารุณี (2549, น. 5-8) ได้เสนอประโยชน์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมความรู้ หนังสืออ่านเพิ่มเติมควรมีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับความรู้ หรือทักษะ ความคิดรวบยอดและหลักการหรือทฤษฎีเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่อง ซึ่งเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต การศึกษาหาความรู้รวมทั้งก่อให้เกิดความเจริญงอกงามและพัฒนาในด้านต่างๆ
2. ส่งเสริมความเข้าใจ หนังสืออ่านเพิ่มเติมควรเสนอเนื้อหาสาระในลักษณะที่ส่งเสริมให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจเรื่องราวได้ กล่าวคือ ใช้ภาษาที่ถูกต้องและเหมาะสมแก่ความรู้และประสบการณ์การใช้ภาษาของผู้อ่าน เสนอเนื้อหาตามลำดับขั้นตอนของความรู้ และพัฒนาการสติปัญญาของผู้อ่าน ให้ตัวอย่างที่เหมาะสม ตลอดจนเทคนิควิธีหรือเรื่องส่งเสริมความเข้าใจอื่นๆ เช่น ภาพประกอบ แผนภูมิ ตารางคำถาม อภิธานศัพท์ เป็นต้น

3. ส่งเสริมสติปัญญา หนังสืออ่านเพิ่มเติมควรส่งเสริมหรือเปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้พัฒนาทักษะในการสังเกต ตีความ เปรียบเทียบ ใช้เหตุและผล จำแนก แยกแยะ วิเคราะห์ ประเมินค่า ตลอดจนสามารถนำความรู้และทักษะเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาต่างๆ

4. ส่งเสริมเจตคติที่เหมาะสม หนังสืออ่านเพิ่มเติมจะแสดงเนื้อหาสาระที่เป็นความรู้และส่งเสริมสติปัญญาแล้ว ยังควรสอดแทรกแนวความคิดที่ช่วยให้ผู้อ่านเกิดเจตคติที่เหมาะสมในการนำความรู้นั้นไปใช้ตามแนวทางที่พึงประสงค์เป็นประโยชน์แก่ตน และแก่ส่วนรวม

5. ส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง หนังสืออ่านเพิ่มเติมควรมีลักษณะที่กระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความสนใจและกระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง กล่าวคือผู้เขียนควรพิจารณาเสนอเรื่องราวที่เด็กแต่ละวัยสนใจ เน้นให้ความสำคัญและประโยชน์ของเรื่องราวที่เสนอซึ่งสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้เรียน สอดแทรกคำถามย่อยต่างๆ ตลอดจนเสนอแนะหนังสืออื่นๆ ที่ผู้อ่านจะไปศึกษาให้กว้างขวางลึกซึ้งตามความสนใจ

สุกัญญา ชาวผ่อง (2551, น 8) ได้กล่าวถึง คุณค่าและประโยชน์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ว่า ช่วยให้ผู้อ่านได้รับความบันเทิง เพลิดเพลิน มีจินตนาการเกิดทักษะในการอ่านปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและสร้างเสริมนิสัยรักการอ่านให้กับนักเรียน

สุธีรา ทับเกตุ (2551, น 10) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติมว่าจะช่วยให้เด็กเข้าใจสิ่งที่เขาต้องการทราบนอกเหนือจากหนังสือเรียนมากยิ่งขึ้นสนองความต้องการในการอ่านอย่างอิสระ ช่วยฝึกทักษะในการอ่านของเด็ก หนังสืออ่านเพิ่มเติมจึงมีความสำคัญสำหรับเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่มีทั้งเนื้อหา ภาพประกอบและสำนวนการใช้ภาษา จะช่วยเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ของเด็กในวิชาต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมมีความสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างทักษะในการอ่าน ส่งเสริมให้นักเรียนรักการอ่าน ความสนใจในการอ่านสร้างประสบการณ์ ขยายประสบการณ์เฉพาะเรื่องได้กว้างขวางลึกซึ้ง ช่วยการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ตลอดจนสนองความต้องการของนักเรียนที่ต้องการความเป็นอิสระในการอ่านบางขณะ ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง

ลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

ลักษณะของหนังสือเด็กที่ดี เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่เด็กอ่านแล้วเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด มีองค์ประกอบถูกต้องครบถ้วน มีดังต่อไปนี้

บันลือ พุกกะวัน (2548, น.59) และมานพ ถนอมศรี (2549, น. 86-88) ซึ่งได้กล่าวสอดคล้องกันโดยสรุปได้ว่า ลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ดีนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบสำคัญ 2 ประการ ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบ หมายถึงส่วนประกอบของหนังสือมีดังนี้

1.1 ขนาดของรูปเล่มที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก มักทำกันใน 2 ขนาด คือ ขนาด 8 หน้ายก (พิเศษ) หรือที่เรียกว่า ขนาด A4 และขนาด 16 หน้ายก (พิเศษ) ซึ่งมีขนาดครึ่งหนึ่งของขนาด A4

1.2 ขนาดตัวอักษรที่เหมาะสม สอดคล้องกับวัยและพัฒนาการในการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมของเด็ก เช่น เด็กเล็กควรใช้ตัวอักษรที่มีขนาดใหญ่ระหว่าง 20 หรือ 22 พอยท์ ส่วนเด็กที่โตขึ้นมาอาจใช้ตัวอักษรขนาด 16 พอยท์ หรือ 18 พอยท์

1.3 การจัดรูปเล่มให้งดงาม มีชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียนและภาพประกอบ รวมไปถึงการจัดวางภายในเล่ม เสริมเนื้อหา ภาพประกอบให้สอดคล้องและสวยงาม ควรมีความบรรยายใต้ภาพทุกภาพเพื่อบอกเล่าเนื้อหาของภาพให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

1.4 ขนาดภาพประกอบที่เหมาะสมตามธรรมชาติของเด็ก เด็กจะให้ความสนใจภาพประกอบมากกว่าตัวอักษร ต้องเป็นภาพที่สอดคล้อง หรือขยายความชัดเจนของเรื่อง โดยเฉพาะเด็กเล็ก ภาพประกอบมีความสำคัญมากโดยใช้ภาพเป็นตัวดำเนินเรื่อง และรายละเอียดของภาพเป็นตัวบอกเล่าเนื้อหา หรือเรียกว่า หนังสือภาพ

1.5 การเข้าเล่มที่เหมาะสมกับหนังสือ มี 2 แบบคือ 1) แบบเย็บปกหรือมุงหลังคา เป็นการเข้าเล่มด้วยการใช้ลวดเย็บตรงรอยพับของหนังสือ การเข้าเล่มลักษณะนี้ใช้สำหรับหนังสือที่มีจำนวนหน้าน้อย คือประมาณตั้งแต่ 16-24 หน้า 2) การเข้าเล่มด้วยการไสกาวโดยเครื่องจักร ปัจจุบันนิยมใช้แบบนี้แล้วเพราะมีความคงทน ถาวร สวยงาม หากหนังสือมีจำนวนมากกว่า 24 หน้า

1.6 จำนวนหน้าหนังสือที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก เริ่มตั้งแต่ 12 หน้า, 16 หน้า, 24 หน้า และ 32 หน้า

2. เนื้อหา หมายถึง เรื่องราวที่ต้องการนำเสนอในหนังสือแต่ละเล่ม การจัดเนื้อหาของหนังสือที่จัดทำขึ้น จึงต้องคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ดังนี้

2.1 การลำดับเนื้อหา ต้องเป็นไปอย่างสัมพันธ์กัน มักเริ่มต้นด้วยการทำสารบัญเรื่องโดยการกำหนดหัวข้อใหญ่แล้วแตกย่อยหัวข้อลงไป จนถึงรายละเอียดทางเนื้อหา

2.2 รูปแบบของเนื้อหาซึ่งต้องสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก เช่น ในเด็กเล็กนำเสนอเนื้อหาด้วยบทกลอนหรือคำสัมผัสคล้องจอง ส่วนเด็กที่โตขึ้น อาจนำเสนอเนื้อหาด้วยบทร้อยกรองที่ยากขึ้นหรือบทร้อยแก้ว

2.3 ความเหมาะสมของเนื้อหาเป็นการจัดทำขึ้น เมื่อเห็นว่าเนื้อหาขาดหายไปจากบทเรียน หรือต้องการเติมรายละเอียดบางอย่างจากบทเรียนที่มีอยู่ให้แน่นขึ้น

2.4 ความถูกต้องของเนื้อหา เป็นสิ่งสำคัญและต้องระมัดระวังอย่างยิ่งของการจัดทำหนังสือให้เด็กอ่าน เนื้อหาที่ผิดพลาดเป็นการให้ความรู้ที่ไม่ถูกต้องแก่เด็ก ก่อนเขียนเนื้อหา จึงควรศึกษาในเรื่องที่ต้องการนำเสนออย่างละเอียด ถี่ถ้วนจนแม่นยำ สามารถสอบทานได้ 2 ทางคือจากเอกสารค้นคว้าอ้างอิงซึ่งมีผู้เขียนไว้ และการออกเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่ต้องการ

2.5 ความเหมาะสมกับวัยและความต้องการของเด็ก เช่น ถ้าเป็นเด็กเล็ก เนื้อหาที่จัดทำขึ้นก็ควรเป็นเรื่องเดี่ยวๆ ไม่สลับซับซ้อน และยาวจนเกินไป คำศัพท์สำนวน ภาพประกอบที่ต้องเลือกให้เหมาะสมกับพัฒนาการในหนังสืออ่านเพิ่มเติมของเด็กด้วย

กุกุยา แสงเดช (2549, น. 10) กล่าวถึงลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ดี ควรมีลักษณะดังนี้

1. ความยาวของเรื่อง ความยาวที่นิยมเขียนทั่วไป คือ 16-24 หน้า และในแต่ละหน้าไม่ควรมีข้อความมากนัก เพราะความสนใจของเด็กจะมีระยะสั้นๆ ถ้ายาวเกินไปเด็กจะเบื่อ

2. มีภาพประกอบ หนังสือจะต้องมีภาพประกอบเนื้อหา โดยเฉพาะถ้าเป็นหนังสือสำหรับเด็กเล็ก จะมีภาพทุกหน้า สีและขนาดของภาพจะต้องเหมาะสมกับวัยและจิตวิทยา

3. การเขียนตัวอักษร ลักษณะของตัวอักษร ต้องเป็นไปตามรูปแบบที่ถูกต้องและอ่านง่าย ขนาดและสีเหมาะสมกับวัยของเด็ก

4. ให้ประโยชน์แก่ผู้อ่าน เนื้อหาไม่เข้าข่ายผิดศีลธรรมและประเพณีไทย

วิลาสินี พ้องพงษ์ศรี (2554, น. 28) กล่าวถึง ลักษณะของหนังสือที่ดี ต้องมีภาพประกอบ มีสีสันสวยงามวาดอย่างประณีต ดึงดูดความสนใจของเด็ก เนื้อหาน่าสนใจ มีความสนุกสนานชวนให้ติดตามเหมาะสมกับวัยของเด็ก

ดังนั้นจึง สรุปได้ว่า ลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติมนั้น ควรมีรูปแบบที่เหมาะสมของวัย เช่น ขนาดตัวอักษร ขนาดของภาพ สีสันของภาพ การตั้งชื่อเรื่อง ขนาดของเล่ม ความยาวของเรื่อง การจัดวางภายในเล่ม ภาพประกอบให้สอดคล้องและสวยงาม รวมทั้งการเข้าเล่ม ให้มีความน่าสนใจ อีกทั้งยังควรมีเนื้อหาที่ถูกต้อง เสริมเนื้อหาซึ่งเป็นเนื้อหาที่เหมาะสมสอดคล้องกับพัฒนาการและความต้องการของนักเรียน

ทฤษฎีและหลักจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม

แนวคิด ทฤษฎี และหลักจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างและจัดการเรียนรู้โดยใช้

หนังสืออ่านเพิ่มเติม

ในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เพื่อเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แก่นักเรียน ผู้สร้างจำเป็นต้องศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และหลักจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการผลิตหนังสือที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับผู้เรียน ได้แก่ ทฤษฎีการเชื่อมโยง (Connect) ของธอร์นไดค์ (Thorndike) เป็นการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับตอบสนองของผู้เรียน ซึ่งถวัลย์ มาศจรัส (2550, น.18-22) และ Hergenhahn and Olson (อ้างในทิตินา แชมมณี. 2551, น. 51-57) ได้นำเสนอทฤษฎีการเรียนรู้ของ Thorndike ดังนี้

1. กฎแห่งความพร้อม (Law of readiness) กล่าวถึง การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดี ถ้าผู้เรียนมีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจที่เกิดจากความพึงพอใจเป็นสำคัญ

2. กฎแห่งการฝึกหัด (Law of exercise) กล่าวถึง การเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองที่ถูกต้อง โดยการฝึกหัดกระทำซ้ำบ่อยๆ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้นานและคงทนถาวร

3. กฎแห่งการใช้และไม่ใช้ (Law of use and disuse) กล่าวถึง การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นหากนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ก็เป็นผลดี หากไม่นำไปใช้อาจจะเกิดการลืมไม่เกิดผลดีได้

4. กฎแห่งผลที่ได้รับ (Law of effect) กล่าวถึง ผลที่ได้รับเมื่อเรียนรู้แล้ว ได้รับผลที่พึงพอใจ ย่อมอยากจะทำซ้ำต่อไปอีก แต่ถ้าได้รับผลที่ไม่พึงพอใจ ย่อมไม่อยากเรียนรู้ ดังนั้น ถ้าจะทำให้การเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองมีความมั่นคงถาวร ต้องให้ผู้เรียนได้รับผลที่พึงพอใจ

ศิริโสภาค บูรพาเดช (2549, น. 171-172) ได้กล่าวว่า ปัจจัยพื้นฐานและมีอิทธิพลสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ คือ หลักจิตวิทยาการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักจิตวิทยาการศึกษาที่ครูผู้สอนควรทราบมีดังต่อไปนี้

1. ความพร้อม (Readiness) เป็นสภาพความพร้อมของบุคคลที่จะเรียนรู้สิ่งหนึ่งสิ่งใดได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตามที่ควรจะเป็น ความพร้อมขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะและความสนใจหรือแรงจูงใจ

2. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual difference) ใน 5 ด้าน คือ ด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ ด้านสังคม ด้านสติปัญญาและด้านความถนัด องค์ประกอบเหล่านี้มีผลทำให้ความสามารถทางการเรียนของเด็กแตกต่างกันไป

3. การจูงใจ (Motivation) เป็นการสร้างพลังหรือแรงผลักดันที่ไปกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมจนบรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ครูจึงจำเป็นต้องสร้างแรงจูงใจให้แก่ นักเรียนอยู่เสมอ เพื่อให้ นักเรียนสนใจและตั้งใจเรียน

4. ความต้องการ (Need) เป็นสิ่งจำเป็นที่บุคคลจะต้องได้รับเพื่อการดำรงชีวิตที่สมบูรณ์ในการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน ถ้าสามารถจัดให้สนองความต้องการของเด็กก็จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ดี

5. เจตคติ (Attitude) เป็นความรู้สึกนึกคิดที่อยู่ภายในเป็นกระบวนการทางด้านจิตใจที่มีผลต่อการตัดสินใจของคนเราในการที่จะเลือกกระทำหรือไม่เลือกกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในการเรียนการสอนนั้น ครูจำเป็นต้องสร้างเจตคติที่ดีให้กับเด็กด้วยเสมอ

6. การเสริมแรง (Reinforcement) เป็นการทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจหลังจากที่ได้แสดงพฤติกรรมการเรียนรู้เสร็จสิ้นลง เมื่อนักเรียนกระทำพฤติกรรมที่พึงประสงค์แล้ว ครูก็จะต้องให้แรงเสริมด้วย จึงจะช่วยให้การเรียนรู้นั้นมีประสิทธิภาพมากที่สุด

7. กระบวนการเรียนรู้ (Learning process) เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ อันเป็นผลเนื่องจากการที่บุคคลได้รับประสบการณ์ทางตรงและทางอ้อม ควรเป็นพฤติกรรมที่คงทนถาวร ครูผู้สอนควรทราบถึงกฎการเรียนรู้ที่สำคัญๆ ดังต่อไปนี้

7.1 กฎแห่งการฝึก (The Law of Exercise) กฎแห่งการฝึกของธอร์นไดค์ (Thorndike) ซึ่งมีใจความว่า ถ้าได้มีการฝึกหรือการกระทำซ้ำๆ อยู่เสมอ จะทำให้สิ่งเร้าและการตอบสนองมีความสัมพันธ์กันอย่างมั่นคงขึ้น และการเรียนรู้ก็จะคงอยู่ต่อไป

7.2 การเรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by Doing) ซึ่ง John Dewey ได้กล่าวว่า คนเราเรียนรู้ได้ด้วยการกระทำ และด้วยอุปกรณ์การสอนที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นครูควรเลือกใช้วิธีสอนหรือกิจกรรมโดยเน้นการกระทำหลายๆ แบบ และมีอุปกรณ์การสอนอย่างครบถ้วน

7.3 การเรียนรู้โดยมีจุดมุ่งหมาย (Purposeful Learning) คือ สิ่งที่ผู้เรียนต้องการหรือสิ่ง que ผู้เรียนมุ่งหวัง ดังนั้น ในการสอนครูจึงควรตั้งจุดมุ่งหมายหรือจุดประสงค์ไว้ให้แน่นอน แล้วจัดกิจกรรมต่างๆ ให้การสอนดำเนินไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้จากแนวความคิดตามทฤษฎีต่างๆ

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การสร้างหนังสือเพิ่มเติมที่ดีและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้มากที่สุดมีส่วนร่วมในการเรียนมากที่สุด สามารถเลือกเรียนได้ตามความต้องการ ความสนใจและความสามารถของนักเรียนเป็นสำคัญ จากแนวคิดดังกล่าว จึงทำให้เกิดแนวทางการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุด พลเมืองดีในวิถีสังคมไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ขึ้น ซึ่งเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่เน้นการพัฒนาการเรียนรู้เป็นระบบ มีขั้นตอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสามารถศึกษาด้วยตนเองในยามว่างนอกเวลาเรียนได้ และนำความรู้ข้อคิดที่ได้รับจากการศึกษาหนังสืออ่านเพิ่มเติมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

ในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมนั้น ผู้วิจัยจำเป็นจะต้องศึกษาขั้นตอนในการสร้างจากนักการศึกษา ซึ่งได้ให้แนวทางในการสร้างไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2549, น. 36-38) ได้ให้แนวทางในการสร้างหนังสือเพื่อใช้เป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษากลุ่มเป้าหมายในการใช้หนังสือโดยพิจารณาว่าผู้ที่จะใช้สื่อนั้นคือใคร มีความรู้และประสบการณ์เดิมมาอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดคุณสมบัติส่วนอื่นๆ ของสื่อให้เหมาะสมต่อไป

2. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างและจุดประสงค์การเรียนรู้

3. กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยการตีความและจำแนกจุดประสงค์ที่กำหนดให้ละเอียดซึ่งจะเป็นแนวทางสำคัญในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป

4. กำหนดและวิเคราะห์เนื้อหาสาระ ทั้งนี้ควรพิจารณากำหนดเนื้อหาสาระให้สัมพันธ์กับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้และให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนด้วย

5. ยกร่างและจัดทำสื่อการเรียนรู้ตามรูปแบบ และวิธีการที่กำหนดไว้

6. การวางแผนเสนอเนื้อหาสาระในแต่ละรูปแบบ เรียงลำดับหัวข้อและเนื้อหา มีตัวอย่างมีการนำเรื่อง สรุปเรื่อง หรือทบทวนเรื่อง ควรมีแบบฝึกหัดหรือกิจกรรมแทรกอยู่ด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั่นเอง

7. กำหนดแหล่งข้อมูลที่สนับสนุนการจัดทำสื่อการเรียนรู้ ผู้ผลิตจะต้องกำหนดว่าจะหาข้อมูลสนับสนุนได้จากแหล่งใด เช่น แหล่งค้นคว้าเกี่ยวกับเนื้อหา ภาพประกอบ แผนภูมิ เป็นต้น

8. ทดสอบคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่ผลิตขึ้นกับกลุ่มทดลอง สำหรับนำมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงสื่อให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

9. ปรับปรุงสื่อการเรียนรู้ตามข้อมูลที่ได้ศึกษาไว้

10. นำสื่อที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปใช้

11. กำหนดรูปแบบและวิธีการวัดผลและการประเมินผล

กุกุยา แสงเดช (2549, น. 26-28) ได้กล่าวถึง การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์หลักสูตรและเนื้อหา มีดังนี้

1.1 เนื้อหาอิงหลักสูตรจะต้องมีประเด็นเนื้อหาจากหลักสูตรอย่างน้อย 1 ประเด็น

1.2 เนื้อเรื่องมีเป้าหมายแน่นอน โครงเรื่องไม่ซับซ้อน

1.3 แก่นของเรื่องเด่นชัด ไม่เกินกำลังปัญญาของเด็กแต่ละวัย

1.4 เนื้อเรื่องถูกต้องตามหลักจิตวิทยา

1.5 ความยากง่ายพอเหมาะกับระดับชั้น

2. รูปแบบของการเขียนเป็นแบบสารคดีหรือบันเทิงคดี ซึ่งเขียนได้ทั้งในลักษณะร้อยแก้วและร้อยกรอง

3. ส่วนประกอบของหนังสือ ได้แก่ ปกหน้า-ปกหลัง คำนำ เนื้อหา แบบฝึกหัด เฉลยคำตอบ คำอธิบายศัพท์ และบรรณานุกรม

4. วิธีการเขียน ใช้ถ้อยคำสุภาพ ใช้ภาษาง่ายพอเหมาะกับระดับชั้น ถ้ามีคำศัพท์ที่ยากๆ ต้องมีคำอธิบายศัพท์ ต้องแทรกคุณธรรมข้อคิด

5. ความยาวของเนื้อเรื่อง ควรพอเหมาะกับวัยของเด็กและระดับชั้นเรียน

6. ภาพประกอบ ให้ความหมายตรงกับเนื้อหาและมีความสวยงาม ภูมิใจให้อ่าน

7. ความหนา-บางของเล่ม ตามจิตวิทยาความสนใจ ความชอบของเด็กที่มีต่อขนาดและรูปเล่มของหนังสือแต่ละวัย

8. ควรมีแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบท้ายเรื่องเพราะเด็กต้องการรู้ว่าตนเองมีความเข้าใจในเรื่องที่อ่านมากน้อยเพียงใด

สนธิ สัตโยภาส (2550, น. 58-68) ได้ชี้แนะแนวทางการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมสรุปได้ตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ขั้นสำรวจ

1.1 สำรวจเนื้อหาที่เด็กจะเข้าใจยาก เพื่อนำมาเขียนเป็นเรื่องราวที่เข้าใจง่ายเป็นเรื่องเฉพาะชั้น

1.2 บางท้องถิ่นอาจมีประเพณี ตำนาน เรื่องราวที่น่าสนใจก็นำมาพิจารณาแต่งเรื่องได้

1.3 ปัญหาสังคม เช่น ทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ การถูกบุกรุก การขาดความร่วมมือ หรือการหาแนวคิดปลูกฝังแก่เด็ก

1.4 หนังสือต่างประเทศบางเรื่อง เหมาะที่จะนำมาแปลเป็นภาษาไทยได้ และเทพนิยานิทานพื้นบ้าน เราก็สามารถนำมาแต่งเป็นหนังสือสำหรับเด็กได้

1.5 ศึกษาหลักสูตร แผนการเรียนรู้ คู่มือครู และหลักจิตวิทยาของเด็กวัยต่างๆ เพื่อนำไปประกอบการเขียนให้ตรงจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

2. ขั้นวางโครงเรื่อง แต่งเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรองก็ได้

3. ขั้นกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้

4. ขั้นจัดทำต้นฉบับ โดยมีส่วนประกอบรูปเล่มครบถ้วนตามลักษณะที่ดีของหนังสือ

5. ขั้นลงมือเขียน โดยลงมือเขียนตามโครงเรื่องที่วางไว้ ตรวจสอบแก้ไขให้ถูกต้องก่อน

6. ขั้นกำหนดภาพประกอบ โดยนำเรื่องที่ตั้งมากำหนดภาพประกอบตั้งแต่ต้นจนจบ

7. ขั้นวาดภาพและบรรจุตัวอักษร โดยวาดภาพและบรรจุตัวอักษรลงบนกระดาษสำหรับทำหนังสือ

8. ขั้นทดลองใช้ เป็นขั้นตอนที่ผู้แต่งนำไปให้เด็กในวัยที่จะอ่านหนังสือนี้ได้อ่าน เพื่อนำไปแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง

9. ขั้นตรวจแก้ไข ผู้แต่งและผู้วาดจะต้องนำสิ่งบกพร่องที่ได้จากการนำไปให้เด็กอ่านนั้นมาแก้ไขปรับปรุง

10. ขั้นจัดรูปเล่ม เป็นขั้นที่จะต้องจัดรูปเล่มหนังสือฉบับจริง หลังจากแก้ไขทุกๆ อย่างเรียบร้อยแล้ว

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมจะต้องคำนึงถึงหลักการสร้างที่ถูกต้อง เพื่อให้ได้หนังสือที่มีคุณภาพถูกต้องตามหลักวิชาการ การกำหนดเนื้อหา ภาพประกอบ ขนาดของภาพ ขนาดตัวอักษร การทำแบบฝึกหัดประจำเล่ม การอ้างอิงแหล่งข้อมูล การวัดผลประเมินผล

ประจำเล่ม มีการประเมินหรือตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญและการทดลองนำไปใช้ก่อนจะนำไปใช้จริง ในครั้งนี้ ผู้วิจัยนำมาเป็นแนวทางในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ผ่านการหาประสิทธิภาพตามขั้นตอนจำนวน 13 เล่ม นำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านแก่นวิทยา อำเภอเชียงของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 ต่อไป

การประเมินคุณค่าของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

การประเมินคุณค่าของหนังสืออ่านเพิ่มเติม มีนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอแนะขั้นตอนในการประเมินคุณค่าของหนังสือ ซึ่งได้ให้แนวทางในการประเมินไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2549, น. 78) ได้กำหนดเกณฑ์การประเมินค่าหนังสือสำหรับเด็กไว้ 4 ด้าน ดังนี้

1. เนื้อเรื่อง ด้านความสนุกสนาน ตื่นเต้น ตัวละคร การให้ความรู้เรื่องของธรรมชาติ การพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ สังคม การส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การส่งเสริมให้ผู้อ่านมีประสบการณ์ ความเหมาะสมของเนื้อเรื่อง

2. รูปเล่ม ด้านคุณภาพความแข็งแรงของปก รูปเล่มเร้าความสนใจ ออกแบบปกเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง ความเหมาะสมของขนาดตัวอักษร สีและการพิมพ์ คุณภาพของกระดาษ ความเหมาะสมและความน่าสนใจของการจัดหน้า

3. ภาษา ด้านการใช้ภาษาสุภาพเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน และการใช้ภาษาส่งเสริมจินตนาการของผู้อ่าน

4. ภาพประกอบ ด้วยความเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน ความเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและภาพเร้าความสนใจของผู้อ่าน ปริมาณของภาพที่เหมาะสมกับวัยและเนื้อเรื่อง

พัฒนา จันทรา (2549, น. 146-148) ได้กล่าวถึง การประเมินคุณค่าของหนังสือสำหรับเด็กไว้ดังนี้

1. พิจารณาเครื่องมือที่จะใช้สำหรับประเมินลักษณะของหนังสือ เครื่องมืออาจเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประเมินค่า

2. วิเคราะห์และประเมินค่าโดยบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้แต่ง ผู้เชี่ยวชาญในด้านเนื้อหาผู้พิมพ์ครู และผู้เรียน โดยบุคคลเพียงคนเดียว

3. นิยามและอธิบายว่าอย่างไรคือสิ่งที่กำลังต้องการวัด การนิยามเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการประเมิน

4. ให้ผลการประเมินย้อนกลับไปยังฝ่ายผลิต จุดมุ่งหมายของการประเมินคุณค่าหนังสือหมายรวมถึงการปรับปรุงด้วย และเพื่อบรรลุตามที่ตั้งไว้สำหรับการปรับปรุงแก้ไขที่ดี

5. แผลความ หลังจากข้อมูลต่างๆ รวบรวมมาแล้ว จะต้องนำมาแปลความ การวิเคราะห์และประเมินค่า โดยอาจพิจารณาตัดสินคุณค่าของหนังสือที่ละส่วน

สำนักงานนวัตกรรมทางการศึกษา (2550, น. 99-100) และพินิจ สุขสันต์ (2550, น. 47-50) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์การประเมินคุณค่าของหนังสืออ่านเพิ่มเติมโดยสรุปได้ดังนี้

1. การตรวจขั้นต้น

1.1 แนวการเขียน

1.1.1 ไม่ขัดต่อหลักศีลธรรมอันดี ขนบธรรมเนียมประเพณี ความมั่นคงและความเป็นเอกภาพของชาติ ไม่มีการชี้แนะไปในทางที่เป็นภัย

1.1.2 สอดคล้องกับแนวการเขียนที่ใช้สำหรับเป็นหนังสือสำหรับอ่านค้นคว้าเพิ่มเติม

1.1.3 มีแบบฝึกหัดท้ายเล่มหรือท้ายบทและอธิบายคำศัพท์ที่ยากด้านการอ่าน

และความหมาย

1.1.4 ส่งเสริมให้เกิดนิสัยรักการอ่านและการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง

1.2 ด้านเนื้อหา

1.2.1 เนื้อหาเหมาะสมสำหรับให้เด็กอ่านตามช่วงอายุ เช่น ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-ประถมศึกษาปีที่ 3 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-ประถมศึกษาปีที่ 6 และสามารถศึกษาได้ด้วยตนเองไม่จำเป็นต้องทำสำหรับใช้เฉพาะชั้นใดชั้นหนึ่ง

1.2.2 สอดคล้องกับหลักการ จุดหมาย จุดประสงค์ โครงสร้าง เนื้อหาและหลักสูตร

1.2.3 เนื้อหาควรเกี่ยวกับหลักสูตร แต่ไม่จำเป็นต้องมีเนื้อหาครบตามหลักสูตรอาจมากกว่าหรือน้อยกว่าก็ได้

2. การตรวจขั้นสุดท้าย

2.1 เนื้อหา

2.1.1 ถูกต้องตามหลักวิชาและข้อเท็จจริง

2.1.2 บอกแหล่งที่มาของสถิติและข้อมูลต่างๆ

2.2 สำนวนภาษา

2.2.1 ความยากง่าย ควรเหมาะสมกับชั้นหรือวัยของผู้ใช้ ซึ่งอาจแบ่งเป็นกลุ่ม ป. 1-2, ป. 3-4, ป. 5-6, มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย

2.2.2 ถูกต้องตามหลักภาษาและความนิยมของสังคม

2.3 หลักการใช้ภาษา

2.3.1 ชัดเจน ไม่สับสน

2.3.2 ถูกต้องและเหมาะสมที่จะใช้เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมความรู้

2.3.3 เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน

2.3.4 ศัพท์เฉพาะควรเป็นไปตามหลักราชบัณฑิตยสถาน

2.4 ภาพประกอบ

2.4.1 วางภาพได้สัดส่วนเหมาะสม

2.4.2 ภาพสื่อความหมายตรงตามความเป็นจริงและสอดคล้องกับเนื้อหา

2.4.3 เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน

2.4.4 ภาพและสีสดใส สวยงาม

2.4.5 คำบรรยายประกอบภาพถูกต้องตามหลักภาษาไทย

2.5 แผนภูมิและตาราง

2.5.1 ได้สัดส่วนเหมาะสม

2.5.2 ตรงตามความเป็นจริงและสอดคล้องกับเนื้อหา

2.5.3 เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน

2.5.4 ตารางมีเส้นและแบ่งแผนภูมิที่มีสีสันสีชัดเจน เปรียบเทียบข้อมูลได้ง่าย

ไม่สับสน

2.5.5 ตารางหรือแผนภูมิประกอบควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดและเข้าใจด้วย

ศรีอัมพร ประทุมรัตน์ (2550, น. 60-61) ได้กล่าวว่า การประเมินคุณค่าของหนังสือสำหรับเด็กที่จัดทำขึ้น มีหลักเกณฑ์พิจารณา ดังนี้

1. เนื้อเรื่อง ได้แก่ โครงเรื่อง แก่นของเรื่อง ตัวละคร ฉาก การใช้ภาษา
2. วิธีเขียน ได้แก่ เขียนให้น่าสนใจ น่าติดตาม สนุกสนานมีสาระ
3. ความยาวของเนื้อเรื่อง ต้องเหมาะสมกับวัยของเด็ก เช่น ระดับชั้น ป.1 ป.2 ควรมีภาพมากกว่าเนื้อหา ระดับชั้น ป.3-ป.6 เนื้อหาเริ่มมากขึ้นตามลำดับ ระดับชั้นมัธยมศึกษา มีภาพบางหน้าตามความเหมาะสม

4. ลักษณะของภาพประกอบ ได้แก่ ขนาด ความสวยงามความสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ความเหมาะสมกับวัย ความชัดเจนของภาพ

5. ภาพประกอบ มีความสัมพันธ์กับเนื้อหา และสามารถสื่อความหมายได้ดี

6. รูปเล่ม ได้แก่ ขนาด การเข้าเล่ม การจัดหน้า ปกหน้า ปกหลัง

7. คุณค่าการนำไปใช้ ได้แก่ พัฒนาพฤติกรรม พัฒนาความรู้ พัฒนาด้านภาษา มีเป้าหมายชัดเจน เหมาะสำหรับวัยของเด็ก

8. ความหนาของรูปเล่ม

8.1 เด็กเล็ก ป.2 ขนาด 8 หน้า ยกความหนา 12 -24 หน้า สำหรับการเขียนแบบร้อยแก้ว ส่วนร้อยกรอง ความหนาประมาณ 8 – 10 หน้า

8.2 เด็กชั้น ป.3 – ป.6 ขนาด 12 -16 หน้า ยกความหนา 32 -200 หน้า สำหรับการเขียนแบบร้อยแก้ว ส่วนร้อยกรอง ความหนาประมาณ 12 -24 หน้า

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า หลักเกณฑ์ในการประเมินคุณค่าหนังสืออ่านเพิ่มเติม แบ่งได้ 2 ด้าน คือ การประเมินด้านรูปแบบ ได้แก่ ความเหมาะสมของวิธีเขียน ภาพประกอบ ความยาวของเนื้อหา ความหนาของเล่ม ลักษณะของรูปเล่ม และการประเมินคุณค่าทางวิชาการ ได้แก่ ความถูกต้องตามหลักวิชาการ ความยากง่าย ควรเหมาะสมกับชั้นหรือวัยของนักเรียน โดยใช้เครื่องมือในการประเมินที่มีมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป เช่น แบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า เป็นต้น วิเคราะห์และประเมินค่าโดยบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เชี่ยวชาญในด้านเนื้อหา ครู นักเรียน

การหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

ในการสร้างสื่อทุกประเภทที่จะนำมาประกอบการเรียนในแต่ละครั้งนั้น ต้องมีการหาประสิทธิภาพเพื่อเป็นหลักประกันว่าจะมีประสิทธิภาพจริงก่อนการนำไปใช้จริง นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึง การหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ดังนี้

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2549, น. 495) และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2554, น. 915) ได้กล่าวว่า การหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ส่วนใหญ่จะพิจารณาจากร้อยละของการทำแบบฝึกหัด หรือกระบวนการเรียนหรือแบบประเมินผลตนเองย่อย โดยแสดงเป็นตัวเลข 2 ตัว เช่น $E_1/E_2 = 75/75$, $E_1/E_2 = 85/85$, $E_1/E_2 = 90/90$ เป็นต้น เป็นการประเมินผลพฤติกรรมการเรียนรู้ 2 ประเภท ดังนี้

E_1 คือ ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ เป็นการประเมินผลต่อเนื้อของผู้เรียน ประกอบด้วยพฤติกรรมย่อย เรียกว่า กระบวนการเรียนรู้ที่สังเกตจากการประกอบกิจกรรมกลุ่ม รายบุคคลงานที่มอบหมายและกิจกรรมอื่นๆ ที่ผู้สอนกำหนดไว้คิดเป็นร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบฝึกหัดหรือการประกอบกิจกรรม

E_2 คือ ค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (พฤติกรรมที่เปลี่ยนในตัวผู้เรียนหลังเรียน) คิดเป็นร้อยละของคะแนนการทดสอบหลังเรียนการคำนวณค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) และค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) ของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น คำนวณโดยใช้สูตรดังนี้

ของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น คำนวณโดยใช้สูตรดังนี้

$$E_1 = \frac{\sum x}{\frac{N}{A}} \times 100$$

เมื่อ E_1 แทน ประสิทธิภาพของกระบวนการ
 $\sum X$ แทน คะแนนรวม
 N แทน จำนวนนักเรียน
 A แทน คะแนนเต็ม

$$E_2 = \frac{\sum F}{\frac{N}{B}} \times 100$$

เมื่อ E_2 แทน ประสิทธิภาพของผลลัพธ์
 $\sum F$ แทน คะแนนรวม
 N แทน จำนวนนักเรียน
 B แทน คะแนนเต็ม

วาโร เฟ็งส์วสต์ (2550, น. 42-46) ได้กล่าวถึงการกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ ดังนี้

1. ประเมินพฤติกรรมต่อเนื่อง (กระบวนการ) (Transition Behavior) คือประเมินผลต่อเนื่องซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมย่อยหลายๆ พฤติกรรมเรียกว่า “กระบวนการ” ของนักเรียนที่สังเกตจากการประกอบกิจกรรมตรงตามแผนการจัดการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับองค์ประกอบของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่เป็นนวัตกรรมที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นประเมินพฤติกรรมขั้นสุดท้าย (ผลลัพธ์) (Terminal Behavior) คือประเมินผลลัพธ์ของนักเรียน โดยพิจารณาจากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติม

2. จำนวนทั้ง 13 เล่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของวาโร เฟ็งส์วสต์ (2550 , น. 43) ที่ได้กล่าวไว้ว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ E_1/E_2 เช่น 80/80 มีความหมายดังนี้

80 ตัวแรก หมายความว่า เมื่อเรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมแล้ว ผู้เรียนจะสามารถทำกิจกรรมและการทดสอบได้ผลเฉลี่ยร้อยละ 80 เรียกว่า E_1

80 ตัวหลัง หมายความว่า ผู้เรียนทำการทดลองวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนหลังการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ได้ผลเฉลี่ยร้อยละ 80 เรียกว่า E_2

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2554 , น. 916) ยังได้กำหนดเกณฑ์ E_1/E_2 ให้ผู้สอนเป็นผู้พิจารณากำหนด โดยปกติเนื้อหาที่เป็นความรู้ความจำมักจะตั้งไว้ 80/80, 85/85 หรือ 90/90 ส่วนเนื้อหาที่เป็นทักษะหรือเจตคติ อาจตั้งไว้ต่ำกว่านี้ เช่น 75/75 เป็นต้น อย่างไรก็ตามไม่ควรตั้งเกณฑ์ไว้ต่ำ เพราะตั้งเกณฑ์ไว้เท่าใดก็ได้ผลเท่านั้น การทดลองหาประสิทธิภาพกระทำตามขั้นตอนดังนี้

1. การทดลองแบบเดี่ยวหรือแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (One-To-One-Testing) คือ ทดลองกับผู้เรียน 3 คน โดยใช้เด็กที่มีสติปัญญาสูง ต่ำ ปานกลาง โดยปฏิบัติคือ 1) ตอบแบบทดสอบก่อนเรียน 2) เรียนจากหนังสืออ่านเพิ่มเติมจนจบเนื้อหา 3) ทำแบบฝึกหัดในเล่มไปพร้อมกันในขณะที่เรียน และ 4) ตอบแบบทดสอบหลังเรียน

หลังจากนั้น จึงนำผลที่ได้คำนวณหาประสิทธิภาพ แล้วพิจารณาปรับปรุงส่วนที่เห็นว่ายังบกพร่อง เช่น เนื้อหา สื่อต่างๆ แบบทดสอบต่างๆ ให้ดียิ่งขึ้น โดยปกติคะแนนที่ได้จากการทดลองแบบเดี่ยว จะมีค่าต่ำกว่าเกณฑ์มาก ค่า E_1/E_2 จะได้คะแนนประมาณ 60/60 หรือ 70/70

2. ชั้นทดลองกับกลุ่มเล็ก (small group testing) หรือ 1 : 10 ใช้ทดลองกับผู้เรียน 6-10 คนที่ยังไม่เคยเรียนเนื้อหาดังกล่าวมาก่อน ดำเนินการเช่นเดียวกับขั้นที่ 1 ทุกประการ แล้วแก้ไขข้อบกพร่องอีกครั้งหนึ่ง นำผลคะแนนจากการทำแบบทดสอบประจำหน่วยและทำแบบทดสอบหลังเรียนไปหาประสิทธิภาพ ซึ่งค่าที่ได้โดยเฉลี่ยจะห่างจากเกณฑ์ประมาณร้อยละ 10 นั่นคือ E_1/E_2 จะได้มีค่าประมาณ 70/70 หรือ 75/75

3. ชั้นทดลองภาคสนามหรือกลุ่มใหญ่ (large group testing) หรือ 1 : 100 คือ ทดลองใช้กับนักเรียน 30-100 คน หรือทั้งชั้นเรียน โดยใช้วิธีการเช่นเดียวกับขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 แล้วนำผลไปหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง ผลลัพธ์ที่ได้ควรใกล้เคียงกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ หากต่ำกว่าเกณฑ์ไม่เกินร้อยละ 2.5 ก็ยอมรับ แต่ถ้าต่างกันมากต้องกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมใหม่ โดยยึดหลักความจริงเป็นเกณฑ์ ถ้าปรากฏ

ว่าทั้งคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละของกลุ่มในการทำแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบระหว่างเรียน และการทำแบบทดสอบหลังเรียนได้ไม่ต่ำกว่า 80 หรือ 90 ทั้งคู่ ก็ถือว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติม ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้ การยอมรับประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม มี 3 ระดับ คือ 1) สูงกว่าเกณฑ์เมื่อประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ มีค่าเกินกว่าร้อยละ 2.5 ขึ้นไป 2) เท่ากับเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเท่ากับเกณฑ์หรือสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แต่ไม่เกินร้อยละ 2.5 และ 3) ต่ำกว่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมต่ำกว่าเกณฑ์แต่ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 2.5 ถือว่า ยังมีประสิทธิภาพที่ยอมรับได้

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การสร้างหนังสือต้องมีการหาประสิทธิภาพของหนังสือด้วย เพื่อเป็นการประกันคุณภาพของสื่อการสอนว่าอยู่ในขั้นสูงเหมาะสมที่จะลงทุนผลิตออกมาเป็นจำนวนมาก หากไม่มีการหาประสิทธิภาพเสียก่อนแล้วเมื่อผลิตออกมา ใช้ประโยชน์ไม่ได้ดีก็จะต้องทำใหม่เป็นการสิ้นเปลืองทั้งเวลา แรงงานและเงินทอง และเพื่อสร้างความมั่นใจในการนำหนังสือหรือสื่อไปใช้สอน จะช่วยสร้างความมั่นใจว่าสื่อการสอนนั้นมีประสิทธิภาพในการช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จริง ซึ่งส่วนใหญ่จะพิจารณาร้อยละของการทำแบบฝึก แบบทดสอบระหว่างเรียนหรือการประกอบกิจกรรม E_1 และผลลัพธ์หลังการใช้หนังสือหรือสื่อ E_2 โดยปกติจะแสดงเป็นตัวเลข เช่น เกณฑ์ E_1/E_2 ที่มักเรียกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ ให้ผู้สอนเป็นผู้พิจารณากำหนด โดยปกติเนื้อหาที่เป็นความรู้ความจำมักจะต้องตั้งไว้ 80/80, 85/85 หรือ 90/90 ส่วนเนื้อหาที่เป็นทักษะหรือเจตคติ อาจตั้งไว้ต่ำกว่านี้ เช่น 75/75 เป็นต้น แต่ไม่ควรตั้งเกณฑ์ไว้ต่ำเกินไปเพราะมักจะไม่ได้ผล การยอมรับประสิทธิภาพ คือ 1) สูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ มีค่าเกินกว่าร้อยละ 2.5 ขึ้นไป 2) เท่ากับเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเท่ากับเกณฑ์หรือสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แต่ไม่เกินร้อยละ 2.5 และ 3) ต่ำกว่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมต่ำกว่าเกณฑ์แต่ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 2.5 ถือว่า ยังมีประสิทธิภาพที่ยอมรับได้

แผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้เป็นเครื่องมือที่สำคัญของครูผู้สอน เป็นเข็มทิศที่จะนำการเรียนการสอนไปสู่จุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ มีนักวิชาการ นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ดังต่อไปนี้

ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้

สุวิทย์ มูลคำ (2550 , น. 58) กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้ คือ แผนการเตรียมการสอนหรือการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ และจัดทำไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีการรวบรวมข้อมูลต่างๆ มากำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์จะให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านใด (สติปัญญา/เจตคติ/ทักษะ) จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิธีใด ใช้สื่อการสอนหรือแหล่งการเรียนรู้ใด และจะประเมินผลอย่างไร

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2551 , น. 106–107) กล่าวถึงแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดการเรียนรู้ การใช้การจัดการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร กล่าวอีกนัยหนึ่งว่า แผนการจัดการเรียนรู้เป็นแผนที่ผู้จัดการเรียนรู้จัดทำขึ้น จากคู่มือครูผู้สอนหรือแนวทางการจัดการเรียนรู้ ของกรมวิชาการ ทำให้ผู้จัดการเรียนรู้ทราบว่าสอนเนื้อหาใด เพื่อจุดประสงค์ใด จัดการเรียนรู้ อย่างไร ใช้สื่ออะไร และวัดผลประเมินผลโดยวิธีใด

รุจิรุ ภู่อาระ (2553 , น. 11) กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้เป็นเครื่องมือ แนวทาง ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ให้ผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในสาระการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่ม

มณฑา ศรีวิชัย (2556 , น. 34) ได้ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง แผนที่กำหนดไว้เป็นขั้นตอนล่วงหน้า ก่อนจัดการเรียนรู้จริง ระบุถึงวัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการและ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ และเครื่องมือที่ใช้และวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน อย่างชัดเจน

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้ คือ แนวการดำเนินการกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งมี เนื้อหาสาระ วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอนและวิธีการวัดผลและประเมินผล ที่เตรียมไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อใช้ในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้

ขั้นตอนในการเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2549 , น. 45-51) ได้ให้แนวคิดในขั้นตอนการเขียนแผนการสอนไว้ ดังนี้

1. สาระสำคัญ

สาระสำคัญคือ ข้อความที่บ่งบอกให้รู้ว่าหลังจากการสอน แต่ละเรื่องต้องการให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อะไร ลักษณะใดที่ต้องการให้ความรู้ไปกับผู้เรียน การเขียนสาระสำคัญต้องเขียนให้ กะทัดรัดได้ใจความสมบูรณ์ชัดเจน อาจเขียนเป็นความเรียงหรือแบ่งเป็นข้อย่อยๆ ก็ได้

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

เป็นตัวบ่งชี้ว่านักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างไร ระดับใด จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ต้องมีความ เหมาะสมในด้านเวลา เนื้อหาของผู้เรียนและที่สำคัญต้องสอดคล้องกับสาระสำคัญ โดยทั่วไป การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงพฤติกรรม

3. เนื้อหาสาระ

เขียนเนื้อหาสาระที่ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้ เฉพาะในการสอนตามแผนการสอน แต่ละแผน เขียนเนื้อหาโดยสรุป อาจแบ่งเป็นข้อย่อยๆ ก็ได้ และเนื้อหาที่เพิ่มเติมจากหนังสือเรียน ควรพิมพ์เป็นใบความรู้ให้นักเรียนด้วย

4. กิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนรู้ในหัวข้อนี้ต้องเขียนให้ละเอียด บรรยายให้ผู้อ่านเห็นภาพพจน์ ผู้สอนแทน นำไปใช้สอนได้มีลำดับขั้นตอนหรือกระบวนการ จัดสถานการณ์ กิจกรรม อุปกรณ์ และสื่อต่างๆ ใช้ กิจกรรมที่น่าสนใจชวนติดตาม นำกิจกรรมใหม่ๆ ที่ท้าทายมาสอดแทรก แสดงความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และการเขียนควรเขียนเรื่องตามลำดับกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

เชิงพฤติกรรม ตั้งแต่เริ่มสอนจนสิ้นสุดกระบวนการเรียนการสอน คือ บรรลุจุดประสงค์โดยเน้นกิจกรรม ที่ต้องให้นักเรียนเป็นผู้กระทำ คือยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ครูเพียงแนะนำดูแลและเติมเต็มให้สมบูรณ์

5. สื่อการเรียนการสอน

การเตรียมสื่อและอุปกรณ์การสอน จะต้องสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับกิจกรรมที่กำหนดไว้ ในการจัดทำสื่อที่จะนำไปใช้ต้องคำนึงถึงคุณสมบัติของสื่อที่ดีที่สุด น่าสนใจ ประหยัด ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็วและถูกต้อง

6. การวัดผลประเมินผล

ระบุวิธีวัดผลและประเมินผล เช่น ตรวจแบบฝึกหัด สังเกตพฤติกรรมสัมภาษณ์หรือทดสอบ กำหนดเครื่องมือวัดผลและประเมินผลและเกณฑ์การผ่านไว้

7. กิจกรรมเสนอแนะ

ระบุกิจกรรมหรืองานที่เสริมให้นักเรียนเก่ง และกิจกรรมหรืองานที่จะช่วยเป็นพิเศษสำหรับนักเรียนที่เรียนช้า ระบุกิจกรรมเสนอแนะให้นักเรียนที่มีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นพิเศษ

8. บันทึกหลังการสอน

8.1 ผลการสอน บันทึกพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออก

8.2 บันทึกคะแนน บันทึกปัญหาเกี่ยวกับกิจกรรม เวลาที่มีอยู่ในแผนการจัดการจัดการเรียนรู้ ผลการสอนเป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่ อย่างไร

8.3 ปัญหา อุปสรรค บันทึกข้อบกพร่อง สิ่งที่ต้องแก้ไขที่พบระหว่างทำการสอน พฤติกรรมของนักเรียนเพื่อเป็นข้อมูลไปปรับปรุงใน ครั้งต่อไป

8.4 บันทึกแนวทางแก้ไข ข้อบกพร่อง ลงชื่อผู้สอน และวัน เดือน ปี ที่ใช้แผนการสอน กำกับไว้

ถวัลย์ มาศจรัส (2550, น. 55-56) เสนอว่า การจัดทำแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ นั้น ครูมีอิสระในการออกแบบการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้อย่างอิสระ บนพื้นฐานของความมีมาตรฐาน ประสิทธิภาพและประสิทธิผลดังนี้

1. กำหนดรูปแบบแผนการเรียนรู้ นำหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้แล้วมาพิจารณาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

2. กำหนดจำนวนเวลา ระบุระดับชั้น

3. ตั้งชื่อแผนตามหัวข้อสาระการเรียนรู้

4. วิเคราะห์การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้จากมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดที่เลือกไว้เขียนเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ เชิงพฤติกรรม สะท้อนถึงระดับต่างๆ ของทักษะที่เกิดและใช้คำกริยาที่เป็นรูปธรรม กำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละแผนเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมเลือกสื่ออุปกรณ์สำหรับใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอน เช่น รูปภาพ บัตรคำ วีดิทัศน์ โปรเจคเตอร์ เครื่องคอมพิวเตอร์จัดทำลำดับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยขั้นนำ ขั้นสอนและขั้นสรุป กำหนดการวัดผลประเมินผล โดยใช้วิธีการวัดหลายรูปแบบตามความเหมาะสม เช่น ปฏิบัติจริง การทดสอบความรู้ การทำงานกลุ่ม ฯลฯ

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2551, น. 121) กล่าวว่า การเขียนแผนจัดการเรียนรู้เป็นงานสำคัญอย่างยิ่งของผู้เป็นครู เพราะเป็นการเตรียมการจัดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรอย่างแท้จริง โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์สาระการเรียนรู้ที่จะจัดการเรียนรู้ โดยกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้จากการวิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้
2. ศึกษาแนวการจัดการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อ
 - 2.1 ศึกษารายละเอียดสาระการเรียนรู้กับจุดประสงค์การเรียนรู้
 - 2.2 วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ ว่าสอดคล้องกับเนื้อหาและการวัด ประเมินผลในกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อนำเนื้อหา การวัดผล จุดประสงค์การเรียนรู้มาพิจารณาประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ต่อไป
3. ชั้นเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม กำหนดเนื้อหาให้เหมาะสมกับเวลา กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้จริง กำหนดสื่อ การจัดการเรียนรู้ และการวัดผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้

รุจิรี ภูสาระ (2553, น. 159) ได้เสนอแนะการเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลาง รวมทั้งแนวความคิด ขอบเขตของกลุ่ม สาระการเรียนรู้ มาเป็นกรอบในการทำแผนการเรียนรู้
2. เขียนจุดประสงค์การเรียนรู้
3. เขียนโครงสร้างของกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้งหมด ได้แก่
 - 3.1 เนื้อหาที่จะเรียน
 - 3.2 จำนวนหน้าของเนื้อหาแต่ละตอน
 - 3.3 จุดประสงค์การเรียนรู้ ด้านความรู้ ทักษะกระบวนการและจิตพิสัยหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์
 - 3.4 การออกแบบเครื่องมือวัดผลและประเมินผล
4. สร้างแผนการเรียนรู้

สำลี รักสุทธี และคณะ (2553, น. 100) ยังได้กล่าวถึงลำดับขั้นตอนการจัดทำหรือออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ดีกว่ามีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลางในหลักสูตร รายวิชา แล้ววิเคราะห์เป้าหมาย ที่ต้องการให้ผู้เรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนด
2. กำหนดภาระงาน/ชิ้นงาน การวัดผลและประเมินผล พร้อมเกณฑ์การประเมิน เพื่อเป็นหลักฐาน/ร่องรอยการปฏิบัติงานของผู้เรียน
3. กำหนดหน่วยการเรียนรู้ มีองค์ความรู้และทักษะ/กระบวนการ เจตคติ แล้วออกแบบหน่วยการเรียนรู้
4. สาระการเรียนรู้ ซึ่งการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้จะต้องมาจากจุดประสงค์การเรียนรู้ และจะต้องคำนึงในสิ่งต่อไปนี้ คือ สอดคล้องกับนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ปฏิบัติได้จริง ทันสมัย ได้ความรู้

กระบวนการ เจตคติ มีความรู้สึก กว้าง เหมาะสมกับระดับของนักเรียน สะดวกต่อการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน การจัดหาสื่อ/แหล่งการเรียนรู้ และสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ

5. กิจกรรมการเรียนรู้ ข้อคิดในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ครูควรพิจารณาหลายประการ ดังเช่น

5.1 ครูต้องตระหนักถึงหลักการที่ว่านักเรียนสำคัญที่สุด

5.2 เลือกวิธีการนำเข้าสู่บทเรียนให้เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ และระดับของนักเรียน

5.3 ให้นักเรียนทำกิจกรรมตามขั้นตอนที่ครูวางแผนไว้ได้จริง เน้นการทำงานเป็นทีม

5.4 ครูต้องคำนึงถึงศักยภาพ ความรู้ความสามารถของนักเรียนที่แตกต่างกัน

5.5 ครูต้องสอดแทรก ย้ำเตือน อบรมสั่งสอน คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วย

5.6 สิ่งที่เป็นกรอบแนวคิด ทฤษฎี ต้องฝึกความจำให้แก่นักเรียน

5.7 ปฏิบัติได้จริงทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน สอดคล้องกับชีวิตประจำวันและชีวิตจริง

5.8 กิจกรรมการเรียนรู้ต้องสอดคล้องกับเวลาที่ใช้ในการเรียนการสอน

6. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ ครูควรจะคัดเลือกสื่อและแหล่งเรียนที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ และมีอย่างหลากหลาย

7. การวัดผลประเมินผล ต้องวัดผลประเมินผลในหลายๆ วิธี ผสมผสานกัน รูปแบบที่น่าสนใจ และเป็นที่น่าพอใจอย่างแพร่หลายก็คือ การวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง

8. บันทึกหลังการสอน ครูควรบันทึกตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในการนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ขั้นตอนการเขียนแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์สาระการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้

2. กำหนดสาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้

3. เขียนแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ประกอบไปด้วย สาระการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ การวัดผลและประเมินผล กิจกรรมเสนอแนะ และบันทึกหลังการสอน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นตัวบ่งชี้ว่า การเรียนของนักเรียนที่ผ่านมาประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด จะต้องปรับปรุงและพัฒนาส่วนใดบ้างทั้งตัวครูและตัวนักเรียน มีนักวัดผลการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ดังนี้

บุญเรือน พุฒทอง (2549, น. 12) สรุปไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง สมรรถภาพทางสมอง ที่เกิดจากการเรียนรู้มาแล้ว มีความรู้ความสามารถเพียงใด โดยการวัดจากแบบทดสอบมาตรฐาน

นภาพร ศรีจันทร์ (2551, น. 307) สรุปว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถเข้าถึงความรู้ (Knowledge Attained) การพัฒนาทักษะในการเรียนโดยอาศัยความพยายามจำนวนหนึ่ง และแสดงออกในรูปของความสำเร็จ ซึ่งสามารถสังเกตและวัดได้ด้วยเครื่องมือทางจิตวิทยาหรือแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั่วไป

ชวาล แพร์ตกุล (2550, น. 17) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นการวัดผลการศึกษา ซึ่งจะมีประสิทธิภาพและตรงตามจุดมุ่งหมาย

วุฒิชัย ดานะ (2553, น. 32) ได้กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ระดับความรู้ความสามารถและทักษะที่ได้รับและพัฒนาการจากการเรียนการสอนวิชาต่างๆ โดยอาศัยเครื่องมือในการวัดผลหลังจากการเรียนหรือจากการฝึกอบรวม

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ความสามารถหรือทักษะต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้และพัฒนา จากสมรรถภาพของนักเรียนแสดงถึง ความสามารถในการเรียน หรือเข้าถึงความรู้แสดงออกในรูปความสำเร็จ ซึ่งสามารถวัดและสังเกตได้ด้วยเครื่องมือทางจิตวิทยาหรือแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือแบบทดสอบมาตรฐาน

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

สมนึก ภัทธิยธนี (2549, น. 193-195) กล่าวถึงการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้โดยสรุปได้ว่าสามารถวัดได้ 2 แบบ คือ

1. การวัดด้านเนื้อหา เป็นการตรวจสอบความสามารถเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาอันเป็นประสบการณ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียนวัดได้ โดยใช้ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. วัดด้านการปฏิบัติ เป็นการตรวจสอบความสามารถในการปฏิบัติ หรือทักษะของนักเรียน โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนได้แสดงความสามารถดังกล่าว ในรูปแบบของการกระทำจริงให้ออกเป็นผลงานวัดโดยใช้แบบประเมินหรือแบบสังเกตพฤติกรรม

ถวัลย์ มาศจรัส (2550, น. 18-19) ได้กล่าวไว้ว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เกิดจากการเรียนรู้ การฝึกอบรวมหรือการได้รับการสั่งสอน สามารถวัดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใน 3 ด้าน ซึ่งแต่ละด้านมีรายละเอียด ดังนี้

1. พฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) เป็นพฤติกรรมด้านความสามารถทางสติปัญญาของบุคคล ดังนี้

1.1 ความรู้ ความจำ (Knowledge) คือความสามารถในการระลึกได้ถึงเรื่องราวต่างๆ ที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน คือ ความรู้เฉพาะเรื่อง ความรู้ในวิธีดำเนินการและความรู้รวบยอด

1.2 ความเข้าใจ (Comprehension) เป็นผลจากการเอาความรู้จากประสบการณ์ในชั้นความรู้ ความจำมาผสมผสาน คือ การแปลความ การตีความ และการขยายความ

1.3 การนำไปใช้ (Application) เป็นความสามารถนำความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนมาแล้วไปแก้ปัญหาได้

2. พฤติกรรมด้านทักษะพิสัย (Psycho Motor Domain) เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสามารถเชิงปฏิบัติการ พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย จำแนกเป็น 5 ระดับ คือ

2.1 การเตรียมความพร้อม (Set) เป็นสภาพของบุคคลที่พร้อมจะแสดงพฤติกรรมออกมา สภาพความพร้อม มี 3 ด้าน คือ ความพร้อมด้านร่างกาย ด้านสมอง และด้านอารมณ์

2.2 ความสามารถในการด้านกลไก (Mechanism) เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้กระทำตามที่เรียนมา และพัฒนาขึ้นมาจนมีผลสัมฤทธิ์

2.3 การรับรู้ (Perception) เป็นขั้นที่แสดงอาการรับรู้ที่จะเคลื่อนไหว โดยอาศัยประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ หู ตา จมูก ลิ้น และสัมผัสทางกาย

2.4 การตอบสนองตามแนวทางที่กำหนดให้ (Guided Response) เป็นการแสดงออก ในลักษณะของการเลียนแบบ และการลองผิดลองถูก

3. พฤติกรรมด้านจิตพิสัย (Affective Domain) เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด ทางจิตใจ อารมณ์และคุณธรรมของบุคคล สามารถจำแนกเป็น 5 ระดับ คือ

3.1 การรับรู้ (Receiving of Attending) คือ การยอมรับ การตั้งใจที่จะรับรู้และการเลือกสิ่งที่เราต้องการรับรู้

3.2 การตอบสนอง (Responding) เป็นพฤติกรรมที่ต่อเนื่องจากความตั้งใจที่จะรับรู้ คือ การยินยอมที่จะตอบสนอง ความเต็มใจที่จะตอบสนอง และความพอใจในการตอบสนอง

3.3 การสร้างคุณค่า (Valuing) เป็นขั้นที่บุคคลมองเห็นคุณค่าของการตอบสนองต่อสิ่งเร้า ได้แก่ การยอมรับในคุณค่า การนิยมชมชอบในคุณค่า และการสร้างคุณค่า

3.4 การจัดระบบคุณค่า (Organization) หลังจากที่บุคคลได้สร้างค่านิยมของตนเองขึ้นมาแล้ว คือ การสร้างความคิดรวบยอดของคุณค่า และการจัดระบบของคุณค่า

3.5 การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization by a Value Complex) เป็นการจัดระบบคุณค่าที่อยู่ในตัวเข้าเป็นระบบที่ถาวร คือ การสร้างลักษณะนิสัยชั่วคราว และการสร้างนิสัยถาวร

สายชล วณารัตน์ (2550, น. 19) กล่าวว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นสิ่งที่ยังบอกความสามารถของนักเรียนอันเป็นผลที่ได้รับจากการใช้ความพยายามในการเรียนของนักเรียน โดยแสดงถึงความรู้ ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จนนักเรียนสามารถนำความรู้ ความเข้าใจนั้นไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

บุญชม ศรีสะอาด (2553, น. 122) ได้กล่าวว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นการตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของสมรรถภาพของสมอง ในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสามารถวัดได้ 2 ด้าน ดังนี้

1. การวัดด้านปฏิบัติ เป็นการตรวจสอบระดับความสามารถในการปฏิบัติ หรือทักษะของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนได้แสดงความสามารถดังกล่าว ในรูปแบบการกระทำจริง ให้ออกเป็นผลงาน เช่น วิชาศิลปศึกษา พลศึกษา การช่าง เป็นต้น การวัดแบบนี้จึงต้องใช้ข้อสอบภาคปฏิบัติ (Performance Test)

2. การวัดด้านเนื้อหา เป็นการตรวจสอบความสามารถเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา ซึ่งเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงพฤติกรรมความสามารถในด้านต่างๆ สามารถวัดได้โดยใช้ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ (Achievement Test)

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ คือ การวัดระดับความรู้ ความสามารถ และทักษะทางวิชาการของนักเรียน เป็นการตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของสมรรถภาพของสมอง

จากการเรียนรู้ โดยสามารถวัดได้ 2 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา และด้านการลงมือปฏิบัติหรือทักษะของนักเรียน ซึ่งสามารถวัดได้จากแบบทดสอบทั้งประเภทปรนัยและอัตนัย

ประเภทของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Achievement Test)

สมนึก ภัทธิยธนี (2549, น. 76-79) ได้กล่าวถึง ประเภทของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Achievement Test) แบ่งตามหน้าที่หรือนำไปใช้วัดเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. แบบทดสอบมาตรฐาน (Standardized Test) เป็นแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น และได้ผ่านการทดลองใช้ ตรวจสอบ วิจัย ปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้น ตามขั้นตอนของหลักวิชาการจนได้มาตรฐาน
2. แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น (Teacher-Made Test) หมายถึง ข้อปัญหาหรือโจทย์คำถามต่างๆ ที่ใช้ในการวัดผลขณะที่มีการเรียนการสอน ได้แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

2.1 แบบปรนัย (Objective Test) หมายถึง แบบทดสอบที่กำหนดคำตอบให้แล้ว ผู้ตอบต้องตัดสินใจเลือกข้อที่ต้องการ ซึ่งข้อสอบชนิดนี้แบ่งออกเป็นแบบถูกผิด (True-False) แบบเติมคำ (Completion) หรือตอบสั้นๆ (Short Answer) แบบจับคู่ (Matching) แบบจัดลำดับ (Rearrangement) และแบบเลือกตอบ (Multiple Choices)

2.2 แบบอัตนัย (Subjective Test or Essay Test) เป็นแบบทดสอบที่กำหนดปัญหาหรือคำถามให้และให้ผู้ตอบแสดงความรู้ ความเข้าใจและความคิด ตั้งแต่กว้างที่สุดจนถึงแคบหรือเฉพาะเจาะจง ตามโจทย์ที่กำหนด ภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ การใช้ภาษาเขียนขึ้นอยู่กับตัวผู้สอบ แบบทดสอบนี้สามารถวัดได้ในหลายๆ ด้านในแต่ละข้อ เช่น วัดความสามารถในการใช้ภาษา ความคิด การจัดระเบียบของความรู้ การแสดงออกทางอารมณ์ เจตคติและอื่นๆ

วนิดา เดชตานนท์ (2550, น. 9) ได้จำแนกแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ไว้ 2 ประเภท คือ

1. แบบทดสอบที่ครูสร้าง เป็นแบบทดสอบที่ครูผู้สอนสร้างขึ้น เพื่อใช้ในชั้นเรียนโดยเฉพาะ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่ครูสร้างขึ้นนี้ โดยปกติจะไม่มี การทดลองใช้เพื่อตรวจสอบความเป็นมาตรฐานเหมือนแบบทดสอบมาตรฐาน
2. แบบทดสอบมาตรฐาน เป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นอย่างมีหลักเกณฑ์ มีการทดลองใช้ มีการตรวจสอบคุณภาพ วิเคราะห์และแก้ไขจนมีประสิทธิภาพสูง

บุญชม ศรีสะอาด (2553, น. 53) กล่าวว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ หมายถึง แบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ความสามารถของนักเรียน จำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. แบบทดสอบอิงเกณฑ์ หมายถึง แบบทดสอบที่สร้างขึ้นตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม มีคะแนนจุดตัดหรือคะแนนเกณฑ์ สำหรับใช้ตัดสินว่าผู้สอบมีความรู้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่
2. แบบทดสอบอิงกลุ่ม หมายถึง แบบทดสอบที่มุ่งสร้างเพื่อวัดให้ครอบคลุมหลักสูตร มีความสามารถในการจำแนก ผู้สอบตามความเก่งอ่อนได้ดี เป็นหัวใจสำคัญของข้อสอบ

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบ่งได้ 2 ประเภท คือ

1. แบบทดสอบมาตรฐาน แบบทดสอบมาตรฐานเป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นอย่างมีหลักเกณฑ์ มีการทดลองใช้ มีการตรวจสอบคุณภาพ วิจัย วิเคราะห์และแก้ไขจนมีประสิทธิภาพสูงตามขั้นตอนของหลักวิชาการจนได้มาตรฐาน

2. แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นใช้ในชั้นเรียน เป็นแบบทดสอบที่ครูผู้สอนสร้างขึ้น เพื่อใช้ในชั้นเรียนโดยเฉพาะ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่ครูสร้างขึ้นนี้ โดยปกติจะไม่มีการทดลองใช้เพื่อตรวจสอบความเป็นมาตรฐานเหมือนแบบทดสอบมาตรฐาน

ซึ่งใช้วัดความรู้ความสามารถของนักเรียนมีทั้ง แบบทดสอบที่เรียกว่า แบบทดสอบอิงเกณฑ์ และแบบทดสอบอิงกลุ่ม ซึ่ง แบบทดสอบอิงเกณฑ์ คือ แบบทดสอบที่สร้างขึ้นตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม มีคะแนนจุดตัดหรือคะแนนเกณฑ์ สำหรับใช้ตัดสินว่าผู้สอบมีความรู้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และแบบทดสอบอิงกลุ่ม คือ แบบทดสอบที่มุ่งสร้างเพื่อวัดให้ครอบคลุมหลักสูตร มีความสามารถในการจำแนก ผู้สอบตามความเก่งอ่อนได้ดี เป็นหัวใจสำคัญของข้อสอบ

ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

สุทธิวรรณ พิศศักดิ์โสภณ (มปป.) เนื่องจากแบบทดสอบเป็นเครื่องมือวัดผลชนิดหนึ่งที่มีความสำคัญอันจะทำให้ครูได้ทราบ ถึงพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียน และทราบถึงประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน การสร้าง แบบทดสอบที่ดีมีคุณภาพจึงไม่ใช่ของง่ายนักสำหรับครูผู้ออกข้อสอบ ดังนั้นจึงควรมีขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบ ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายของการสอบให้แน่ชัดว่าจะสอบเพื่ออะไร สอบกับใคร ในระดับชั้นใด
2. กำหนดลักษณะของสิ่งที่จะวัด ในการสร้างเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผู้วัดต้องรู้ว่าสิ่งที่ต้องการจะวัดนั้นคืออะไร เช่น ต้องการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วัดจะต้องรู้ว่าในสาระของกลุ่มวิชาคณิตศาสตร์นี้มีจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนอย่างไร ประกอบด้วยเนื้อหาใดบ้างต้องการให้ผู้เรียนบรรลุพฤติกรรมใดบ้าง พฤติกรรมเหล่านั้นเป็นอย่างไร ต้องกำหนดให้ชัดเจน ซึ่งอาจศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำราและทฤษฎีต่างๆ ได้ ในขั้นตอนนี้เราอาจพิจารณาจากตารางวิเคราะห์หลักสูตรที่ได้ทำไว้แล้ว

3. กำหนดชนิดของเครื่องมือที่ใช้ในการวัด ในการกำหนดชนิดของเครื่องมือที่ใช้วัดนั้นพิจารณาจากคุณลักษณะของสิ่งที่เราจะวัดว่า คืออะไร ซึ่งดูได้จากตารางวิเคราะห์หลักสูตร และต้องดูด้วยว่าวัดพฤติกรรมใด จะวัดกับใคร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไรด้วย เพราะเครื่องมือที่ใช้วัดมีหลายชนิด แต่ละชนิดก็เหมาะสมกับคุณลักษณะที่ จะวัดต่างกัน ดังนั้นผู้สร้างต้องรู้ลักษณะของเครื่องมือแต่ละชนิดด้วย

4. เขียนข้อสอบ เมื่อกำหนดได้แล้วถึงชนิดของเครื่องมือที่ใช้วัดผลสัมฤทธิ์ก็เริ่มลงมือเขียนข้อสอบ โดยเขียนให้สอดคล้องกับคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่ต้องการจะวัด และให้ถูกต้องตามหลักวิชาของ การเขียนข้อสอบแต่ละชนิดด้วย

5. ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบแก้ไข เมื่อเขียนข้อสอบเสร็จแล้ว ควรให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญควร ประกอบด้วยบุคคล 2 ฝ่าย คือ ผู้เชี่ยวชาญในเนื้อหาสาระวิชา และผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ทางด้านวัดผลเป็นผู้พิจารณาคำถามและคำตอบว่าถูกต้องตามหลักวิชาหรือไม่ ข้อสอบวัดได้ตรงตาม จุดประสงค์หรือไม่ อีกทั้งภาษาที่ใช้ในการเขียนข้อสอบถูกต้องตามหลักวิชาหรือไม่

6. การทดลองใช้ข้อสอบ หลังจากที่ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบแก้ไขแล้ว ก็นำแบบทดสอบไปทดลองใช้ แล้วนำผลจากการทดลองมาวิเคราะห์เพื่อหาคุณภาพ และพัฒนาแบบทดสอบต่อไป ในการทดลอง ใช้อาจต้องทำหลาย ๆ ครั้งจนสามารถพัฒนาแบบทดสอบได้มีคุณภาพเป็นที่พอใจจึงนำไปใช้จริงใน การสอบต่อไป

7. สร้างเกณฑ์ในการแปลความหมายคะแนน การสร้างเกณฑ์ในการแปลความหมายคะแนนก็เพื่อต้องการบอกให้ทราบว่า ถ้าบุคคล ใดสอบได้คะแนนเท่าไร เขาจะเป็นผู้ที่มีความสามารถหรือมีลักษณะพฤติกรรมอย่างไร

8. การเขียนรายงานและคู่มือการใช้ การเขียนรายงานและคู่มือการใช้ จะทำให้ผู้นำไปใช้ได้รู้ถึงขั้นตอนในการสร้างแบบทดสอบนั้น และรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินการสอบว่าจะปฏิบัติอย่างไร คะแนนที่แต่ละคนสอบได้ จะแปลความหมายอย่างไร ซึ่งจะเป็นข้อมูลให้ผู้เลือกใช้แบบทดสอบได้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายใน การสอบด้วย

บุญชม ศรีสะอาด (2546, น. 56-58) ได้กล่าวถึง การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. วิเคราะห์จุดประสงค์เนื้อหาวิชาและทำตารางกำหนดลักษณะข้อสอบขั้นแรกสุดต้องทำการวิเคราะห์ว่าวิชาหรือหัวข้อที่สร้างข้อสอบวัดผลนี้มีจุดประสงค์ของการสอนหรือจุดประสงค์การเรียนรู้อะไรบ้างทำการวิเคราะห์เนื้อหาวิชาว่ามีโครงสร้างอย่างไรจัดเขียนหัวข้อใหญ่หัวข้อย่อยทุกหัวข้อ พิจารณาความเกี่ยวโยงความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาเหล่านั้น จากนั้นก็จัดทำตารางกำหนดลักษณะข้อสอบหรือที่เรียกว่า ตารางวิเคราะห์หลักสูตร ตารางนี้มี 2 มิติ คือ ด้านเนื้อหา กับ สมรรถภาพที่ต้องการวัด เขียนหัวข้อเนื้อหาที่เป็นหัวข้อเรื่องใหญ่ๆ ตามหลักสูตรวิชานั้นลงไปในแต่ละแถวของตารางตามลำดับส่วนด้านบนจะเป็นสมรรถภาพซึ่งได้จากการวิเคราะห์จุดประสงค์และในการจัดทำตารางกำหนดลักษณะของข้อสอบนั้น ขั้นแรกสุดพิจารณาว่าจะออกข้อสอบทั้งหมดกี่ข้อ เขียนจำนวนข้อลงในช่องรวมข้อสุดท้าย จากนั้น พิจารณาว่าหัวข้อเรื่องใดสำคัญมากน้อยเขียนลำดับความสำคัญลงไปแล้วกำหนดจำนวนข้อสอบที่จะวัดในแต่ละหัวข้อตามอันดับความสำคัญ จากนั้นกำหนดจำนวนข้อในแต่ละช่อง จำนวนข้อสอบที่จะวัดในแต่ละช่องขึ้นอยู่กับว่าเรื่องนั้นต้องการให้เกิดสมรรถภาพในด้านใดมากกว่ากัน การวิเคราะห์จุดประสงค์ในการสร้างข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแนวความคิดในการวัดที่นิยมกัน ได้แก่ การเขียนข้อสอบวัดตามการจัดประเภทจุดประสงค์ทางการศึกษาด้านพุทธิพิสัย (Cognitive) ซึ่งจำแนกจุดประสงค์ทางการศึกษาด้านพุทธิพิสัยออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่ วัดด้านความรู้ความจำ (Knowledge) วัดด้านความเข้าใจ (Comprehension) วัดด้านการนำไปใช้ (Application) วัดด้านการวิเคราะห์ (Analysis) วัดด้านสังเคราะห์ (Synthesis) และด้านประเมินค่า (Evaluation)

2. กำหนดแบบของข้อคำถามและศึกษาวิธีการเขียนข้อสอบทำการพิจารณาและตัดสินใจว่าจะใช้ข้อคำถามรูปแบบใดศึกษาวิธีการเขียนข้อสอบศึกษาวิธีการเขียนข้อสอบหลักการเขียนคำถามสมรรถภาพต่างๆ ศึกษาเทคโนโลยีในการเขียนข้อสอบเพื่อนำมาใช้เป็นหลักในการเขียนข้อสอบ

3. เขียนข้อสอบโดยใช้ตารางกำหนดลักษณะของข้อสอบที่จัดทำไว้ชั้นที่ 1 เป็นกรอบซึ่งจะทำให้สามารถออกข้อสอบวัดได้ครอบคลุมทุกหัวข้อเนื้อหาและทุกสมรรถภาพส่วนรูปแบบและเทคนิคในการเขียนข้อสอบยึดตามที่ศึกษาในชั้นที่ 2 4. ตรวจสอบข้อสอบนำข้อสอบที่ได้เขียนไว้ในชั้นที่ 3 มาพิจารณาทบทวนอีกครั้งหนึ่ง โดยพิจารณาความถูกต้องตามตารางกำหนดลักษณะข้อสอบหรือไม่ ภาษาที่ใช้เขียนมีความชัดเจนเข้าใจง่ายเหมาะสมดีแล้วหรือไม่ ตัวถูก ตัวลวงเหมาะสมกับเข้ากับหลักเกณฑ์หรือไม่หลังพิจารณาข้อบกพร่องแล้วนำเอาข้อวิจารณ์นั้นมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

5. พิมพ์แบบทดสอบฉบับทดลองนำข้อสอบทั้งหมดมาพิมพ์เป็นแบบทดสอบโดยพิมพ์คำชี้แจงหรือคำอธิบายวิธีการทำแบบทดสอบไว้ที่ปกของแบบทดสอบอย่างละเอียดและชัดเจนการจัดพิมพ์รูปแบบให้เหมาะสม

6. ทดลองใช้วิเคราะห์คุณภาพและปรับปรุงนำแบบทดสอบไปทดลองกับกลุ่มที่คล้ายกันกับกลุ่มตัวอย่างที่จะสอบจริงซึ่งได้เรียนในวิชาเนื้อหาที่จะสอบแล้วนำผลการสอบมาตรวจให้คะแนนทำการวิเคราะห์คุณภาพคัดเลือกเอาข้อที่มีคุณภาพเข้าเกณฑ์ตามจำนวนที่ต้องการถ้าข้อที่เข้าเกณฑ์มีจำนวนมากกว่าที่ต้องการก็ตัดข้อที่มีเนื้อหามากกว่าที่ต้องการซึ่งเป็นข้อสอบที่มีอำนาจจำแนกต่ำสุดออกตามลำดับนำเอาผลการสอบที่คิดเฉพาะข้อสอบเข้าเกณฑ์เหล่านั้นมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น

7. พิมพ์แบบทดสอบฉบับจริงนำข้อสอบที่มีอำนาจจำแนกและระดับความยากเข้าเกณฑ์ตามจำนวนที่ต้องการในขั้นตอนที่ 6 มาพิมพ์เป็นแบบทดสอบฉบับที่จะใช้จริงซึ่งจะต้องมีคำชี้แจงวิธีทำด้วยและในการพิมพ์นอกจากใช้รูปแบบที่เหมาะสมแล้วควรคำนึงถึงความประณีตความถูกต้องซึ่งจะต้องตรวจทานให้ดี

ผดุงชัย ภูพัฒน์ (2549 , น. 10) ได้กล่าวว่า การสร้างแบบทดสอบแบบเลือกตอบ (Multiple-Choice) แบบทดสอบแบบถูกผิด (True-False) แบบทดสอบแบบจับคู่ (Matching) แบบทดสอบเติมคำหรือเติมความ (Completion) และแบบทดสอบแบบเขียนตอบ (Supply Type) จะต้องสร้างแบบทดสอบให้มีคุณภาพ ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน คือ

1. การระบุวัตถุประสงค์ของแบบทดสอบ
2. คำนวณสถิติพื้นฐานสำหรับการวัดและประเมินผลได้
3. การระบุเนื้อหา และจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ต้องการวัด อธิบายหลักการและขั้นตอนการพัฒนาแบบทดสอบได้
4. การระบุเงื่อนไขการทดสอบ คือ สอบใคร สอบเมื่อไร ใช้เวลาเท่าใด และใช้แบบทดสอบชนิดใด

5. กำหนดตารางเนื้อหา/จุดประสงค์การเรียนรู้กับพฤติกรรมการเรียนรู้ จำนวนข้อ/คะแนน แล้วแต่งข้อสอบตามจำนวนและรูปแบบที่ต้องการ

6. ตรวจสอบคุณภาพของข้อสอบเบื้องต้นเกี่ยวกับตัวโจทย์คำถาม และตัวเลือก

7. จัดทำต้นฉบับ เขียนคำสั่ง/คำชี้แจงในการตอบ ตรวจสอบความถูกต้องในการพิมพ์และใช้แบบทดสอบ

8. วิเคราะห์หาคุณภาพข้อสอบเป็นรายข้อ เช่น ค่าความยาก (เปอร์เซ็นต์คนตอบถูก) ค่าอำนาจจำแนกและความเที่ยงตรงทั้งฉบับ เพื่อนำข้อมูลไปแก้ไขปรับปรุง และอาจนำมาใช้ในคราวต่อไปหรือปีต่อไป

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์จุดประสงค์เนื้อหาวิชา ระบุวัตถุประสงค์ และ ทำตารางกำหนดลักษณะของแบบทดสอบ

2. กำหนดชนิดของเครื่องมือที่ใช้ในการวัด ในการกำหนดชนิดของเครื่องมือที่ใช้วัดนั้น พิจารณาจากคุณลักษณะของสิ่งที่เราจะวัด

3. ลงมือเขียนแบบทดสอบ โดยเขียนให้สอดคล้องกับคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่ต้องการจะวัด

4. สร้างเกณฑ์ในการแปลความหมายคะแนน

5. ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบแก้ไข เมื่อเขียนแบบทดสอบเสร็จแล้ว ควรให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญควร ประกอบด้วยบุคคล 2 ฝ่าย คือ ผู้เชี่ยวชาญ ในเนื้อหาสาระวิชาและผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ทางด้านวัดผลเป็นผู้พิจารณาคำถามและคำตอบ

6. นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปทดลองใช้ แล้วนำผลจากการทดลองมาวิเคราะห์เพื่อหาคุณภาพ และพัฒนาแบบทดสอบ

7. พิมพ์แบบทดสอบฉบับจริงนำข้อสอบที่ได้รับการตรวจสอบคุณภาพแล้วตามจำนวนที่ต้องการ

ลักษณะของแบบทดสอบที่ดี

สมนึก ภัททิยธนี (2549 , น. 63-65) ได้สรุปถึงคุณลักษณะของแบบทดสอบที่ดีไว้ 10 ประการ คือ

1. ความเป็นปรนัย (Objective) แบบทดสอบชนิดใดจะเป็นปรนัย จะต้องมีความสมบัติ 3 ประการ คือ

1.1 ตั้งคำถามให้ชัดเจน ทำให้ผู้เข้าสอบทุกคนเข้าใจความหมายตรงกัน

1.2 ตรวจสอบให้คะแนนได้ตรงกัน แม้ว่าจะตรวจหลายครั้ง หรือตรวจหลายคนก็ตาม

1.3 แปลความหมายของคะแนนได้เหมือนกัน

2. มีอำนาจจำแนกสูง (Discrimination) หมายถึง ความสามารถในการจำแนกผู้สอบข้อสอบได้สูง
3. มีความเที่ยงตรง (Validity) หมายถึง วัดได้ตรงกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการ หรือวัดในสิ่งที่ต้องการวัดได้อย่างถูกต้องแม่นยำ
4. มีความเชื่อมั่นสูง (Reliability) หมายถึง สามารถวัดได้คงที่ ไม่เปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะทำการสอบใหม่กี่ครั้งก็ตาม
5. มีประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง มีความเหมาะสมด้านจำนวนข้อ เวลาสอบ ประหยัดค่าใช้จ่าย มีความประณีต
6. มีความจำเพาะเจาะจง (Definition) หมายถึง ข้อสอบที่มีแนวทางหรือทิศทางการถามชัดเจน
7. มีความยั่วยุ (Exemplary) หมายถึง แบบทดสอบที่นักเรียนทำด้วยความสนุกเพลิดเพลิน
8. มีความลึกของคำถาม (Searching) หมายถึง ข้อสอบแต่ละข้อนั้นจะต้องไม่ถามผิวเผินหรือถามประเภทความรู้ ความจำ แต่ต้องให้นักเรียนตอบได้และตอบถูกต้อง
9. มีความยาก (Difficulty) ข้อสอบที่ดีคือข้อสอบที่ไม่ยากหรือง่ายเกินไป หรือมีความยากง่ายพอเหมาะ
10. มีความยุติธรรม (Fair) หมายถึง ลักษณะของแบบทดสอบที่ไม่เปิดโอกาสให้มีการเปรียบเทียบในกลุ่มผู้สอบเข้าด้วยกัน ไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนทำข้อสอบได้โดยการเดา

หลักการสร้างแบบทดสอบแบบเลือกตอบ

การสร้างแบบทดสอบแบบเลือกตอบมีหลักการและข้อเสนอนี้

ตัวคำถาม (Stem)

1. ตัวคำถามมีความหมายสมบูรณ์ในตัวเอง และถามปัญหาอย่างเฉพาะเจาะจง
2. ตัวคำถามแต่ละข้อควรเขียนให้สั้น ชัดเจน และใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย
3. ตัวคำถามควรสร้างด้วยประโยคบอกเล่า หลีกเลี่ยงการใช้ประโยคปฏิเสธ หากจำเป็นให้ขีดเส้นใต้ประโยคปฏิเสธนั้น แต่ถ้าเป็นประโยคปฏิเสธซ้อนไม่ควรใช้เด็ดขาด เพราะประโยคปฏิเสธจะอ่านเข้าใจยากกว่าประโยคบอกเล่า
4. ตัวคำถามแต่ละข้อจะต้องถามปัญหาเพียงประเด็นเดียว
5. ตัวคำถามแต่ละข้อต้องเป็นอิสระกัน อย่าให้เกี่ยวข้องกัน เพื่อป้องกันการแนะนำตัวเลือกให้กับข้ออื่น
6. ตัวคำถามควรเขียนด้วยภาษาง่ายๆ ศัพท์เทคนิคไม่จำเป็นก็ไม่ควรใช้ หากใช้ควรเป็นภาษาอังกฤษกำกับ หรือแปลความหมายไว้ด้วย

ตัวเลือก (Alternative)

1. ตัวเลือกทุกตัวในข้อเดียวกันจะต้องมีความเป็นเอกพันธ์
2. ตัวเลือกทุกตัวควรมีโอกาสถูกพอๆ กัน
3. ตัวเลือกทุกตัวควรมีความยากง่ายพอๆ กัน
4. ตัวเลือกในแต่ละข้อควรเรียงตามหลักและเหตุผล หรือเรียงอย่างเป็นระบบ
5. ตัวเลือกในแต่ละข้อต้องมีความถูกเพียงตัวเดียว

6. ภาษาที่ใช้ในตัวเลือกไม่ควรตรงกับตัวคำถาม ถ้าต้องมีจะต้องนำไปรวมไว้ในตัวคำถาม
7. ตัวเลือกที่ว่า ทุกข้อข้างต้นถูกหมด ทุกข้อข้างต้นผิดหมดและไม่มีข้อใดถูกเลยไม่ควรนำมาใช้ เว้นแต่กรณีใช้วัดความสามารถทางคณิตศาสตร์

ข้อดีของข้อสอบแบบเลือกตอบ

1. มีประสิทธิภาพการวัดได้ดีกว่าข้อสอบแบบอื่นๆ
2. ตรวจสอบให้คะแนนง่ายสะดวกและรวดเร็ว
3. ใช้วัดผลการเรียนรู้ระดับสูงๆ และที่ซับซ้อนได้
4. เหมาะสมสำหรับเก็บไว้ใช้ได้อีก ถ้ามีคุณภาพก็เก็บไว้ในโอกาสอื่นต่อไปได้ ถ้าไม่มีคุณภาพก็สามารถนำไปปรับปรุงแก้ไข แล้วเก็บไว้ใช้ได้เช่นเดียวกัน
5. มีความเที่ยงธรรมในการนำไปใช้วัดผลการเรียนรู้สูง เพราะข้อสอบแต่ละข้อจะมีความเป็นปรนัยมาก
6. วัดครอบคลุมเนื้อหาได้มากจึงมีความตรงตามเนื้อหาสูง
7. มีโอกาสการเดาน้อยกว่าข้อสอบปรนัยแบบอื่นๆ

ข้อจำกัดของข้อสอบแบบเลือกตอบ

1. เสียเวลาและแรงงานในการสร้างมากเมื่อเทียบกับข้อสอบประเภทอื่นๆ
2. สิ้นเปลืองเวลาและกระดาษในการพิมพ์ข้อสอบมาก
3. ไม่เหมาะที่จะใช้วัดความคิดริเริ่มและความคิดสร้างสรรค์
4. ถ้าข้อสอบยากมากๆ นักเรียนจะตอบด้วยการเดามากขึ้น
5. สร้างให้มีคุณภาพดีๆ สร้างได้ยากต้องใช้ผู้มีความรู้และทักษะในการสร้างข้อสอบมาก

พอสมควร

หลักการสร้างแบบทดสอบแบบอัตนัย

แบบอัตนัย (Essay type/Subjective test) เป็นข้อสอบแบบความเรียงหรือข้อสอบแบบบรรยาย มีหลักการสร้างดังนี้

1. ควรเฉลยคำตอบไปพร้อมๆ กับการเขียนข้อสอบ
2. ควรวัดพฤติกรรมตั้งแต่ระดับความเข้าใจขึ้นไป
3. เขียนคำถามโดยใช้สถานการณ์ใหม่ ให้ต่างจากที่เคยเรียนหรือที่อยู่ในตำรา
4. กำหนดพฤติกรรมที่ต้องการวัดให้ชัดเจน
5. ถามเฉพาะสิ่งที่เป็นประเด็นสำคัญของเรื่อง
6. เขียนคำถามให้ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้ตอบทำอย่างไร เช่น อธิบาย วิเคราะห์ ฯลฯ
7. กำหนดความซับซ้อนและความยากให้เหมาะกับวัยของผู้ตอบ
8. ไม่ควรให้มีการเลือกตอบบางข้อ

ข้อดีข้อสอบอัตนัย

1. เติดยาก
2. วัดความคิดริเริ่มและความคิดเห็นได้ดี
3. วัดพฤติกรรมด้านความคิด ด้านสังเคราะห์และการประเมินค่าได้ดี

4. สร้างได้ง่าย รวดเร็ว ประหยัด
5. ส่งเสริมพัฒนาทักษะการเขียนและนิสัยการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสียของข้อสอบอัตนัย

1. ตรวจให้คะแนนยาก เสียเวลามาก
2. คะแนนไม่แน่นอน มีความเที่ยงน้อย
3. ทักษะด้านภาษามีอิทธิพลต่อการตรวจ
4. วินิจฉัยข้อบกพร่องของผู้เรียนไม่ได้
5. วัดเนื้อหาได้ไม่ครอบคลุมเพราะข้อสอบถามได้น้อยข้อ

สุทธิวรรณ พิศักดิโสภณ (ม.ป.ป.) แบบทดสอบที่ดีมีคุณภาพย่อมทำให้ผลการวัดที่ได้มีความถูกต้อง แต่ถ้าแบบทดสอบมีคุณภาพไม่ดีย่อมทำให้ผลการวัดมีความผิดพลาด ดังนั้นในการวัดผลการศึกษาคุณภาพของ เครื่องมือ ย่อมเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ ลักษณะของเครื่องมือวัดผลที่ดีมีหลายประการ ดังนี้

1. ความเที่ยงตรง (Validity) หมายถึง การวัดในสิ่งที่ต้องการจะวัดได้อย่างถูกต้อง
2. ความเชื่อมั่น (Reliability) หมายถึง การวัดที่ให้ผลแน่นอน สม่ำเสมอ คงเส้นคงวา (Consistency) เป็นที่มั่นใจหรือเชื่อถือในผลที่วัดได้จริง ถึงแม้จะมีการวัดซ้ำอีกผลที่ได้ก็ย่อมแน่นอน ไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม
3. ความเป็นปรนัย (Objectivity) หมายถึง ความแจ่มชัดของคำถามที่ทำให้ผู้ตอบเข้าใจความหมายได้ถูกต้องตรงกัน ข้อคำถามที่มีความเป็นปรนัยต้องมีคุณสมบัติ 3 ประการ คือ
 1. ข้อคำถามมีความชัดเจนว่าต้องการถามอะไร
 2. การตรวจให้คะแนนได้ตรงกันไม่ว่าจะให้ใครตรวจก็ตาม
 3. คะแนนที่ได้สามารถแปลความหมายได้ตรงกัน
4. อำนาจจำแนก (Discrimination) เป็นความสามารถในการแยกหรือจำแนกบุคคลที่มีคุณลักษณะหรือความสามารถแตกต่างกันออกจากกันได้
5. ความยากพอเหมาะ (Difficulty) เป็นคุณลักษณะของข้อสอบที่ไม่ยากเกินไปหรือง่ายเกินไป
6. วัดอย่างลึกซึ้ง (Searching) หมายความว่า ลักษณะของคำถามวัดได้ครอบคลุมพฤติกรรมที่ต้องการวัด และไม่เป็นคำถามที่วัดแต่เพียงความรู้ความจำอย่างเดียว
7. ยุติธรรม (Fair) เป็นลักษณะของคำถามที่ไม่ถามเพื่อเปิดโอกาสให้คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้เปรียบในการตอบมากกว่าคนในกลุ่มหนึ่งหรือบุคคลหนึ่ง
8. มีความจำเพาะเจาะจง (Definite) ไม่ถามหลายแง่หลายมุมในข้อเดียวกัน ควรถามคำถามเดียวในแต่ละข้อ
9. มีประสิทธิภาพ (Efficiency) ในแง่ของการนำไปใช้ ประหยัดเวลาและงบประมาณ

10. มีการจูงใจให้ตอบ (Exemplary) อาจทำได้โดยเรียงข้อสอบข้อง่าย ๆ ไว้ตอนแรกๆ แล้วค่อยๆ ยากขึ้นตามลำดับ หรืออาจใช้รูปภาพประกอบคำถามเพื่อดึงดูดความสนใจให้ผู้ตอบอยาก ตอบ นอกจากนี้รูปแบบการจัดพิมพ์ข้อสอบควรให้ดูสวยงาม น่าตอบ

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า คุณลักษณะของแบบทดสอบที่ดี การใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นเครื่องมือวัดผลและประเมินผล จึงมีความสำคัญในการวัดผลที่ได้มีความถูกต้อง แต่ถ้านำแบบทดสอบมีคุณภาพไม่ดีย่อมทำให้ผลการวัดผลมีความผิดพลาด ดังนั้นในการวัดผลการศึกษา คุณภาพของ เครื่องมือ ย่อมเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ นอกจากนี้ยังใช้เป็นข้อมูลให้ครูผู้สอนได้ปรับปรุง หรือพัฒนาการเรียนการสอน หรือใช้เป็นผลการตัดสินผลการเรียนของนักเรียนได้ โดยการวัดผลตามสภาพที่แท้จริง ทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติ

ความพึงพอใจ

ความหมายของความพึงพอใจ

สำหรับความหมายของความพึงพอใจนั้น ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้นิยามไว้ดังต่อไปนี้ สมพิศ ไชยเสนา (2550, น. 54) กล่าวว่า ความพึงพอใจ คือ ความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความรู้สึกพึงพอใจเกิดขึ้นเมื่อบุคคลได้รับสิ่งที่ตนต้องการและทำให้บุคคลมีพฤติกรรมต่อสิ่งเรานั้น ในเชิงบวกหรือเป็นไปตามเป้าหมายที่ตนเองต้องการ หรือไม่มีความรู้สึกขัดแย้งกับสิ่งเหล่านั้น

สังวร หาญพิทักษ์ (2550, น. 64-69) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า ความพึงพอใจ เป็นความรู้สึกส่วนตัวที่รู้สึกเป็นสุขหรือยินดีที่ได้รับการตอบสนองความต้องการในสิ่งที่ขาดหายไปหรือสิ่งที่ไม่ทำให้เกิดความไม่สมดุล ความพึงพอใจเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมที่จะแสดงออกของบุคคลซึ่งมีผลต่อการเลือกที่จะปฏิบัติในกิจกรรมใดๆ

จำปา วัฒนศิรินทรเทพ (2550, น. 48) สรุปไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อการแสดงความรู้สึกความคิดเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยแสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะคือทางบวก ซึ่งแสดงในลักษณะความชอบ ความพึงพอใจ ความสนใจ เห็นด้วย ทำให้อยากทำงานหรือปฏิบัติกิจกรรม

ราตรี เนตรรัตน์ (2553, น. 44) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า คือ พลังที่เกิดขึ้นทางจิตของมนุษย์ที่ไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับบุคคลจะคาดหวังกับสิ่งหนึ่งสิ่งใด อย่างไร ถ้าคาดหวังมากเมื่อได้รับตอบสนองก็จะเกิดความพึงพอใจ ส่งผลให้บุคคลชอบหรือไม่ชอบในการทำกิจกรรม ซึ่งอาจทำให้สิ่งที่ทำนั้นประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวก็ได้ ดังนั้น ความพึงพอใจเนื้อหาสาระวิชาที่เรียนและกระบวนการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่เป็นแรงกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม และช่วยให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จได้เร็วยิ่งขึ้น

ปวริสร กันเงิน (2554, น. 28) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจ สรุปได้ว่าความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกพอใจของบุคคลที่มีต่อบุคคลหรือกิจกรรมที่ปฏิบัติเป็นความคิดเชิงบวก ซึ่งเกิดจากการตอบสนองความต้องการของตนเองทั้งด้านวัตถุและจิตใจ มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติและมีความรู้สึกเป็นสุขเมื่อได้ปฏิบัติ

เกริก ท่วมกลาง และจินตนา ท่วมกลาง (2555, น. 273) กล่าวไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกชอบ ความรู้สึกดี ที่ประทับใจ หรือเจตคติที่ดีของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ได้รับในเชิงบวก โดยสิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ บุคคลทุกคนมีความต้องการหลายสิ่งอย่าง และมีความต้องการหลายระดับ ซึ่งหากได้รับการตอบสนองก็จะก่อให้เกิดความพึงพอใจ

Vroom, V.H. (1990, p. 90) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจกับทัศนคติเป็นคำที่มีความหมายคล้ายคลึงกันมากจนสามารถใช้แทนกันได้ โดยให้คำอธิบายความหมายของทั้งสองคำนี้ว่า หมายถึง ผลจากการที่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในสิ่งนั้น และทัศนคติด้านลบจะแสดงให้เห็นสภาพความไม่พึงพอใจ

Morse (2012, p. 27) ได้ให้ความหมายว่าความพึงพอใจหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถลดความเครียดของผู้ที่ทำงานให้ลดน้อยลง ถ้าเกิดความเครียดมากจะทำให้เกิดความไม่พอใจในการทำงานและความเครียดนี้มีผลมาจากความต้องการของมนุษย์ เมื่อมนุษย์มีความต้องการมากจะเกิดปฏิกิริยาเรียกร้องหาวิธีตอบสนอง ความเครียดก็จะน้อยลงหรือหมดไป ความพึงพอใจก็จะมากขึ้น ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่ชอบ สนใจ จากการทำกิจกรรมต่างๆ มีผลทำให้บุคคลนั้นต้องการอยากจะทำกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคล เช่น การแสดงความพึงพอใจของนักเรียน นักเรียนมีความสุขที่เรียนโดยใช้เอกสารประกอบการเรียนที่ได้สร้างขึ้นโดยมีความกระตือรือร้นในการอ่านและปฏิบัติกิจกรรม

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

นักการศึกษาได้อธิบายแนวคิดทฤษฎี หลักจิตวิทยาที่เกี่ยวกับความพึงพอใจไว้ดังนี้

อารี พันธมณี (2550, น. 80-87) ได้กล่าวไว้ว่า ทฤษฎีสำหรับการสร้างความพึงพอใจมีหลายทฤษฎี แต่ที่ยอมรับและมีชื่อเสียงที่ผู้วิจัยนำเสนอ Herzberg (2003, pp. 113-115) ได้ศึกษาทฤษฎีที่เป็นมูลเหตุทำให้เกิดความพึงพอใจ เรียกว่า The Motivation Hygiene Theory ทฤษฎีนี้ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน 2 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยกระตุ้น (Motivation Factors) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรม ซึ่งมีผลก่อให้เกิดความพึงพอใจในการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน

2. ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) เป็นที่ปัจจัยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในการทำกิจกรรมและมีหน้าที่ให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในการทำกิจกรรม ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ความพึงพอใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนทำงานที่ได้รับมอบหมาย หรือต้องการปฏิบัติให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ครูผู้สอน ซึ่งในสภาพปัจจุบันเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกหรือให้คำแนะนำปรึกษาจึงต้องนึกถึงความพึงพอใจในการเรียนรู้ การทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้

Scott, M. (1970, p. 124) ได้เสนอแนวคิดในเรื่องการจูงใจให้เกิดความพึงพอใจต่อการทำงานที่จะให้เกิดผลเชิงปฏิบัติ มีลักษณะดังนี้

1. งานควรมีส่วนสัมพันธ์กับความปรารถนาส่วนตัว งานนั้นจะมีความหมายสำหรับผู้ทำ
2. งานนั้นต้องมีการวางแผนและวัดความสำเร็จได้ โดยใช้ระบบการทำงาน และการควบคุมที่มีประสิทธิภาพ

3. เพื่อให้ได้ผลในการสร้างที่จูงใจภายในเป้าหมายของงาน จะต้องมิลักษณะดังนี้

- 3.1 คนทำงานมีส่วนในการตั้งเป้าหมาย

- 3.2 ผู้ปฏิบัติได้รับทราบผลสำเร็จในการทำงานโดยตรง

- 3.3 งานนั้นสามารถทำให้สำเร็จได้

เมื่อนำความคิดนี้มาประยุกต์ใช้กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ช่วยให้นักเรียนมีส่วนในการเลือกเรียนตามความสนใจและมีโอกาสร่วมกันตั้งจุดประสงค์ หรือความมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมได้ เลือกวิธีแสวงหาความรู้ด้วยวิธีที่ถนัด สนใจและค้นหาคำตอบได้

ทิสนา แชมมณี (2551, น. 55-57) ได้กล่าวถึง หลักการเรียนรู้ตามทฤษฎีความสัมพันธ์เชื่อมโยงของธอร์นไดค์ มีความสำคัญอยู่ที่ว่าการเรียนรู้เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์บางอย่างระหว่างสิ่งเร้ากับพฤติกรรมตอบสนองสรุปเป็นกฎการเรียนรู้ (Law of Learning) ที่สำคัญ ได้แก่

1. กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) ธอร์นไดค์ ให้ความสำคัญกับความพร้อมอย่างมากในการที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ เขาเห็นว่าพฤติกรรมการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ถ้าบุคคลนั้นมีความพร้อมทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งหมายถึงความพึงพอใจที่จะเรียนรู้ในสิ่งนั้น กฎความพร้อมแบ่งเป็นกฎย่อยๆ ได้ 3 กฎ คือ

- 1.1 ถ้าบุคคลพร้อมแล้วได้กระทำ มีหลักการว่าเมื่อบุคคลพร้อมแล้วได้กระทำจะเกิดความพอใจ (When a Conduction Unit is Ready to Conduct by it is Satisfying)

- 1.2 ถ้าบุคคลพร้อมแล้วไม่กระทำ มีหลักการว่า เมื่อบุคคลพร้อมจะกระทำแล้วไม่ได้กระทำก็ย่อมจะเกิดความรำคาญใจ (For a Conduction Unit is Ready to Conduct not to Conduct is Annoying)

- 1.3 ถ้าบุคคลไม่พร้อมแต่ถูกบังคับให้กระทำ มีหลักการว่า เมื่อบุคคลไม่พร้อมแต่ถูกบังคับให้กระทำก็จะเกิดความรำคาญใจ (When a Conduction Unit Unready for Conduction is Forcccd Conduction by it is Annoying)

2. กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) มีหลักการว่าถ้าบุคคลได้กระทำ หรือฝึกฝนและทบทวนบ่อยๆ ก็จะทำได้ดีและเกิดความชำนาญ แต่ถ้าไม่ได้ฝึกฝนหรือทบทวนบ่อยๆก็จะกระทำสิ่งนั้นไม่ได้ดีและไม่เกิดความชำนาญ

3. กฎแห่งการใช้และไม่ใช้ (Law of Use and Disuse) หมายความว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ใดก็ตาม เมื่อเกิดขึ้นแล้วได้รับการกระทำซ้ำๆ อยู่เรื่อยๆ จะเกิดความชำนาญและเป็นความเคยชิน พฤติกรรมนั้นจะเกิดความคงทนเป็นระยะเวลายาวนาน ยิ่งฝึกมากเท่าใดยิ่งถูกต้องมากขึ้นเท่านั้น

4. กฎแห่งผล (Law of Effect) พฤติกรรมใดก็ตามเมื่อมีการตอบสนองแล้วได้รับความสุข ความพึงพอใจและความภูมิใจ ร่างกายจะเลือกพฤติกรรมนั้นกลับมาตอบสนองอีกครั้ง เมื่อพบกับ

สิ่งเร้าหรือสถานการณ์เดิม แต่ถ้าพฤติกรรมใดก็ตามเมื่อแสดงการตอบสนองแล้วได้รับความทุกข์ ความไม่พอใจและความผิดหวัง มีแนวโน้มว่าพฤติกรรมนั้นจะลดการตอบสนองลงจนหายไปที่สุด

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ นั้นเชื่อว่าเมื่อเกิดความพึงพอใจจะเป็นพื้นฐานของความต้องการ ความสนใจความใส่ใจที่เกี่ยวข้องหรือเมื่อบุคคลเกิดความพึงพอใจในเรื่องนั้นๆ ขึ้นแล้วจะผลส่งให้เกิดพฤติกรรมหรือมีการตอบสนองความต้องการได้ดี

ประโยชน์ของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ช่วยให้งานสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ นอกจากครูผู้สอนจะดำเนินการให้นักเรียนได้รับความพึงพอใจในการเรียนรู้แล้ว ความสำเร็จของการเรียนรู้มีปัจจัยที่เป็นตัวบ่งชี้ คือ การที่ผู้เรียนสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ตั้งไว้ ดังนั้นการศึกษาได้กล่าวถึงประโยชน์ของความพึงพอใจ ดังนี้

พิศิษฐ์ ขาวจันทร์ (2549, น. 48) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นสิ่งที่ดี หรือความรู้สึกในทางบวกก่อให้เกิดประโยชน์โดยผู้ที่ปฏิบัติงานมีต่องาน ความรู้สึกนี้จะช่วยจิตใจให้เกิดความรักในงาน เกิดความกระตือรือร้น เกิดความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน มีขวัญกำลังใจที่ดี ส่งผลให้งานมีประสิทธิภาพแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จขององค์การ

กาญจนา อรุณสุขรุจี (2550, น. 5) กล่าวว่า ความพึงพอใจของมนุษย์เป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เป็นนามธรรม ไม่สามารถมองเห็นเป็นรูปร่างได้ มีประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานต่างๆ ให้บรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ เพราะเมื่อมนุษย์เกิดความพึงพอใจต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ย่อมจะแสดงออกในทางบวก

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ประโยชน์ของความพึงพอใจจะส่งผลต่อความสำเร็จของงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนการสอน เมื่อเกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้ก็จะส่งผลให้สามารถเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการเรียน

เผชิญ กิจระการ (2554, น. 17) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการเรียน มี 2 ปัจจัย มีดังนี้

1. ปัจจัยค้ำจุน (hygiene factors) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้และทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียน เช่น ผลการเรียน ทุนการศึกษา สถานะหัวหน้าชั้น ประธานนักเรียน ความร่วมมือในการทำกิจกรรมกลุ่ม เป็นต้น ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้หรือการปฏิบัติกิจกรรมนั้น ซึ่งมีแนวคิดพื้นฐานที่ต่างกัน 2 ลักษณะ คือ

1.1 ความพึงพอใจนำไปสู่การปฏิบัติกิจกรรม การตอบสนองความต้องการผู้ปฏิบัติกิจกรรมจนเกิดความพึงพอใจ จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ที่สูงกว่าผู้ไม่ได้รับมาก และผู้เรียนพร้อมที่จะร่วมมือด้วยความสนใจ กระตือรือร้น รวมทั้งสื่ออุปกรณ์การเรียนวิธีการสอนที่เอื้ออำนวยต่อการเรียน จนทำให้มีแรงจูงใจในการทำกิจกรรมบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

1.2 ผลของการปฏิบัติกิจกรรมได้สำเร็จหรือการได้คะแนนดี ย่อมนำไปสู่ความพึงพอใจ ผลการเรียนดี ประพฤติดีย่อมได้รับการตอบสนองในรูปของรางวัลหรือผลตอบแทน ซึ่งแบ่งออกเป็นผลตอบแทนภายใน (intrinsic rewards) และผลตอบแทนภายนอก (extrinsic rewards) เช่น

ความพึงพอใจในผลการเรียน ผลการได้รับรางวัล คำชมเชย ความรักใคร่เอ็นดูจากผู้ใหญ่ ผู้ปกครอง ผู้สอนดังนั้น ความพึงพอใจย่อมเกิดขึ้นแก่ผู้เรียนเป็นอย่างมาก

2. ปัจจัยกระตุ้น (motivation factors) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ ซึ่งมีผลก่อให้เกิดความพึงพอใจในการเรียน เช่น ความสำเร็จของผลการเรียน การได้รับการยอมรับนับถือจากเพื่อน ครู ผู้ปกครองและบุคคลทั่วไป

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการเรียน คือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ เช่น สถานะในห้องเรียน สถานะในโรงเรียน ผลตอบแทน เป็นรางวัล คำชมเชย ความรักใคร่จากเพื่อน ความเอ็นดูจากครู ผู้ปกครอง การเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น เป็นต้น สิ่งแวดล้อมเหล่านี้ล้วนที่เป็นปัจจัยทำให้เกิดความพึงใจซึ่งมีเกิดความพึงพอใจในการเรียนแล้ว นักเรียนมักจะมีพฤติกรรมการเรียนที่ดี

การสร้างแบบวัดความพึงพอใจ

ระพีพันธ์ โพธิ์ศรี (2551, น. 38-40) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการสร้างแบบวัดความพึงพอใจ ดังนี้

1. กำหนดกรอบเนื้อหาความพึงพอใจ คือ ให้เขียนนิยามซึ่งสามารถกระทำได้ด้วย
 - 1.1 การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและกำหนดนิยาม
 - 1.2 สัมภาษณ์กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 5 คน
2. เลือกประเด็นที่วัดความพอใจและกำหนดวิธีการวัด
 - 2.1 ประเด็นที่วัดความพอใจให้เลือกมาจากกรอบเนื้อหาที่กำหนดไว้ในขั้นที่ 1
 - 2.2 วิธีการวัดความพอใจ โดยทั่วไปนิยมใช้การจัดอันดับคุณภาพ 5 ระดับและประเด็นวัดความพอใจเป็นทางบวกคะแนนจะเป็นดังนี้
 - 5 หมายถึง พอใจอย่างยิ่ง/มากที่สุด
 - 4 หมายถึง พอใจมาก
 - 3 หมายถึง พอใจปานกลาง
 - 2 หมายถึง พอใจน้อย
 - 1 หมายถึง พอใจน้อยที่สุด
3. จัดทำแบบวัดความพอใจฉบับร่าง
4. ทดลองกลุ่มย่อย 1 คน เพื่อตรวจสอบความมั่นคงเฉพาะหน้าขั้นต้น
5. ทดลองกลุ่มย่อยประมาณ 3-5 เพื่อตรวจสอบความแม่นยำเฉพาะหน้า
6. ให้ผู้เชี่ยวชาญประมาณ 3 ท่านตรวจสอบความแม่นยำเฉพาะหน้า และความแม่นยำตรงเนื้อหา
 7. ทดลองภาคสนาม เพื่อการวิเคราะห์ปรับปรุงคุณภาพแบบวัดความพอใจ โดยการหาค่าอำนาจจำแนก และความเชื่อมั่น ด้วยวิธีการครอนบาค (Cronbach)
 8. นำไปใช้จริง ถือว่าเป็นการทดลองภาคสนามไปด้วย

การแปลความหมายของการวัดความพอใจ

กรณีความพึงพอใจด้วยการจัดอันดับคุณภาพ 5 อันดับ สามารถแปลความหมายระดับความพอใจดังนี้

- 4.50 – 5.00 แทน ความพึงพอใจมากที่สุด
- 3.50 – 4.49 แทน ความพึงพอใจน้อยมาก
- 2.50 – 3.49 แทน ความพึงพอใจน้อยปานกลาง
- 1.50 – 2.49 แทน ความพึงพอใจน้อย
- 1.00 – 1.49 แทน ความพึงพอใจน้อยที่สุด

ประชุม กาลศิลป์ (2551, น. 48) กล่าวว่า การวัดความพึงพอใจนั้น สามารถทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้

1. การใช้แบบสอบถาม เพื่อต้องการทราบความคิดเห็น ซึ่งสามารถกระทำได้ในลักษณะกำหนดคำตอบให้เลือกหรือตอบคำถามอิสระ สามารถแปลผลได้ดังต่อไปนี้
 - ระดับ 5 คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.51 – 5.00 หมายถึง ผลการประเมินระดับดีที่สุดในที่สุด
 - ระดับ 4 คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.51 – 4.50 หมายถึง ผลการประเมินระดับดี
 - ระดับ 3 คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.51 – 3.50 หมายถึง ผลการประเมินระดับปานกลาง
 - ระดับ 2 คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.51 – 2.50 หมายถึง ผลการประเมินระดับน้อย
 - ระดับ 1 คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.50 หมายถึง ผลการประเมินระดับด้อยที่สุดในที่สุด
2. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการวัดความพึงพอใจทางตรงซึ่งต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการที่ดีจะได้ข้อมูลที่แท้จริง
3. การสังเกต เป็นวิธีวัดความพึงพอใจ โดยการสังเกตพฤติกรรมของบุคคล เป้าหมายไม่ว่าจะแสดงออกจากการพูดจา กิริยาท่าทางวิธีนี้ต้องอาศัยการกระทำอย่างจริงจังและสังเกตอย่างมีระเบียบแบบแผนเกณฑ์การวัดเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนโดยแปลงผลการตอบเป็นคะแนน บุญชม ศรีสะอาด (2560, น. 83-84) ดังนี้

คะแนนความคิดเห็นความหมาย

- 5 เห็นด้วยมากที่สุด
- 4 เห็นด้วยมาก
- 3 เห็นด้วยปานกลาง
- 2 เห็นด้วยน้อย
- 1 เห็นด้วยน้อยที่สุดในที่สุด

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การสร้างแบบวัดความพึงพอใจการเรียน มักจะใช้การวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า ซึ่งมีหลักเกณฑ์แปลผลที่ชัดเจน เชื่อถือได้และใช้กันอย่างแพร่หลาย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยภายในประเทศ

สนธยา อะโน (2549, น. 65-66) ศึกษาเรื่องการสร้างหนังสืออ่านประกอบหรือหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ตำนานเวียงมะลิกา พบว่า ได้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ตำนานเวียงมะลิกา สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยศาลา อำเภอแม่เมาะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จำนวน 40 คน ปีการศึกษา 2548 พบว่า โดยภาพรวมหนังสืออ่านเพิ่มเติมได้รับการประเมินอยู่ในระดับคุณภาพดี คะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.42 และความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ตำนานเวียงมะลิกา อยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.73 และได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ชอบหนังสือเล่มนี้มาก เพราะได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของอำเภอแม่เมาะ ซึ่งเป็นตำนานท้องถิ่นของตนเอง ทำให้ได้ความรู้และเห็นคุณค่าความสำคัญของโบราณสถานและประเพณีการบวงสรวง สรงน้ำอนุสาวรีย์เจ้าแม่มะลิกา นักเรียนบางคน แสดงความคิดเห็นว่าควรสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องราวตำนานท้องถิ่นที่มีรูปเล่มน่าสนใจ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีภาพประกอบเนื้อเรื่อง มีอภิธานศัพท์ด้วย ทำให้อยากอ่านเรื่องอื่นๆ ด้วย และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมฤทัย ศรีเสน (2549, น. 44) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างหนังสืออ่านประกอบหรือหนังสืออ่านเพิ่มเติมแบบการ์ตูน เรื่อง แอ่วลำปาง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง อำเภอเมืองจังหวัดลำปาง จำนวน 51 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ผลการศึกษาพบว่า ได้หนังสือการ์ตูนจำนวน 2 เล่ม เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เฉลี่ยร้อยละ 75.39 จากเป้าหมายของโรงเรียน ร้อยละ 65.00 และความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสือการ์ตูน เรื่อง แอ่วลำปาง อยู่ในระดับดีมาก

ธนิกานต์ ทาอ้าย (2549, น. 48-49) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง เฉลิมพระเกียรติเทียนฟ้า สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนบ้านห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า ได้หนังสืออ่านเพิ่มเติมแบบแนวตั้ง จำนวน 107 หน้า ขนาด 21×29.5 ซม. ประเภทหนังสือสำหรับเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีประสิทธิภาพและความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง เฉลิมพระเกียรติเทียนฟ้า พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

สุพรรณ สุตะวงศ์ (2550, น. 82-83) ได้วิจัยเรื่อง การหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง เมืองโบราณเชียงใหม่ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ (เวียงเก่าแสนภูวิทยาประชาท) อำเภอเชียงแสน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3 พบว่า คณะผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบคุณภาพของหนังสือว่า จะสามารถนำไปใช้ได้โดยมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ผ่านการตรวจเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 87.72/82.25 สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ที่ 80/80 นักเรียนมีความคิดเห็นต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมว่ามีความพึงพอใจ อยู่ในระดับ 5 คิดเป็นร้อยละเฉลี่ย 55.11 อยู่ในระดับมากที่สุด

พวงผกา บุญศิริ (2550, น. 58) ได้ศึกษาผลของการใช้หนังสือส่งเสริมการอ่านที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเสริมหลักสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาของผลการใช้หนังสือส่งเสริมการอ่าน ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2550 ที่ได้คะแนนทดสอบก่อนเรียนต่ำกว่าร้อยละ 50 จำนวน 60 คน นำมาแบ่งกลุ่มๆ ละ 30 คน ให้กลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มควบคุมเรียนเสริมหลักสังคมศึกษา โดยครูเป็นผู้สอน ใช้เวลาในการเรียนคาบละ 30 นาที วันละ 1 คาบ เป็นเวลา 12 วันเมื่อเรียนจบแล้วให้นักเรียนทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแล้วนำมาวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนโดยทดสอบหาค่าที่ (t-test difference score) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยหนังสือส่งเสริมการอ่าน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยครูเป็นผู้สอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จุฑารัตน์ อ่วมแก้ว และคณะ (2551, น. 80-81) ได้พัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “รู้จักเมืองพรหม” กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนชุมชนวัดย่านขาด อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำนวน 30 คน พบว่า ประสิทธิภาพ 84.30/86.53 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ตั้งไว้ 80/80 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการอ่านหนังสือเพิ่มเติม “รู้จักเมืองพรหม” ผลการพัฒนาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วิลาวัลย์ ภูศรีดาว (2552, น. 4) ทำการศึกษาผลการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมนิทานประกอบภาพการ์ตูน เรื่อง ความกตัญญูกตเวที กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมนิทานประกอบภาพการ์ตูน เรื่อง ความกตัญญูกตเวที กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ศึกษาดัชนีประสิทธิผลของพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมนิทานประกอบภาพการ์ตูน เรื่อง ความกตัญญูกตเวที กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/2 โรงเรียนหนองกุงราษฎร์วิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 จำนวน 22 คน ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า พัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมนิทานประกอบภาพการ์ตูน เรื่อง ความกตัญญูกตเวที กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.36/84.24 และนักเรียนมีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.675

ลัดดา อินทนนท์ (2551, น. 51) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างหนังสือการ์ตูนประกอบการสอนคุณธรรม เรื่อง ความดีที่นายก้อย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลแม่เกาะ อำเภอแม่เกาะ จังหวัดลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและประเมินคุณภาพหนังสือการ์ตูนและทดสอบความพึงพอใจที่มีต่อหนังสือการ์ตูนประกอบการสอนคุณธรรม เรื่อง ความดีที่นายก้อย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลแม่เกาะ อำเภอแม่เกาะ จังหวัดลำปาง ซึ่งประชากรในการศึกษาคือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน และนักเรียนจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้คือ หนังสือแบบประเมินและแบบทดสอบความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสือการ์ตูนประกอบ

การสอนคุณธรรม เรื่อง ความดีที่น่ายกย่อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการศึกษพบว่าได้หนังสือการ์ตูนประกอบการสอนคุณธรรม เรื่อง ความดีที่น่ายกย่อง โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณธรรม เรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต เรื่องความมีระเบียบวินัย เรื่องความสามัคคี สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 3 เล่ม มี 16 หน้า มีคุณภาพดีทั้ง 3 เล่มสามารถนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ส่วนนักเรียนมีความพึงพอใจต่อหนังสือการ์ตูนประกอบการสอนคุณธรรม เรื่อง ความดีที่น่ายกย่อง อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 เล่ม

หลุทัย บุญประดับ (2552, น. 91-93) ศึกษาการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องสิ่งแวดลอมเมืองฝาง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านแม่คะ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง สิ่งแวดลอมเมืองฝาง พบว่า ผลการประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง สิ่งแวดลอมเมืองฝาง โดยผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับมาก และความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง สิ่งแวดลอมเมืองฝาง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

2. งานวิจัยต่างประเทศ

อาริน และแกรรี่ (Arlin and Garry, 1978, p. 201-216) ศึกษาการใช้เวลาในขณะที่อ่านหนังสือการ์ตูน และการอ่านหนังสือธรรมดา โดยใช้นักเรียนเกรด 3 จำนวน 42 คน จัดให้กลุ่มหนึ่งอ่านหนังสือการ์ตูน อีกกลุ่มหนึ่งอ่านหนังสืออิงหลักสูตร โดยแต่ละกลุ่มอ่านอย่างมีอิสระวันละ 20 นาทีตลอดระยะเวลา 10 สัปดาห์พบว่า ทักษะการอ่านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระยะเวลาที่ใช้ในการอ่านหนังสือการ์ตูน การใช้เวลาในการอ่านหนังสือการ์ตูนใช้เวลาน้อยกว่าการอ่านหนังสืออิงหลักสูตรและพบว่านักเรียนที่อ่านหนังสือไม่เก่งสามารถทำความเข้าใจ และได้ประโยชน์จากหนังสืออิงหลักสูตรมากกว่าหนังสือการ์ตูน

เฟสโก (Fusco, 1983, p. 219) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และปฏิบัติการตอบสนองด้านวรรณกรรมของเด็ก โดยใช้ให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างจาก Shorchan Wading Rever School ให้นักเรียนอ่านหนังสือที่คัดเลือกไว้แล้วอย่างอิสระ แล้วนำหนังสือที่นักเรียนเลือกอ่านมาวิเคราะห์ด้วยระบบวิเคราะห์วรรณกรรมเพื่อการศึกษา หลังจากเก็บข้อมูลเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของกลุ่มพบว่า นักเรียนมีปฏิบัติการตอบสนองต่อเรื่องต่างกัน นักเรียนจะตอบสนองต่อเรื่องที่จัดคู่ต่อการเรียนรู้ได้ดีกว่า และพัฒนาการการเรียนรู้จากการอ่านวรรณกรรมขึ้นอยู่กับสติปัญญาของนักเรียนอีกด้วย จากการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การใช้สื่อในรูปแบบของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมกลุ่มสาระที่นักเรียนเรียนรู้ สามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนตอบสนองต่อการเรียนรู้ และช่วยพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เรียนรู้ได้ดีขึ้น

บันดี้ (Bundy, 1983, p. Abstract) ได้สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมและพัฒนาเพื่อหาประสิทธิภาพด้านการอ่านของนักเรียนในระดับเกรด 4 เกรด 5 และเกรด 6 โดยสำรวจกลุ่มตัวอย่างจำนวน 326 คน เพื่อทดสอบหาความสัมพันธ์ของระดับชั้น เพศ และประสิทธิภาพในการอ่านและวิเคราะห์ผล เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ เด็กเกรด 4 และเกรด 6 มีความสนใจในเรื่อง เหตุการณ์บ้านเมืองและการผจญภัยมากกว่าเด็กเกรด 5 ขณะที่เด็กหญิงในเกรด 5 มีความสนใจและชอบอ่านนิทาน โคลงกลอน เรื่องเกี่ยวกับชีววิทยา สัตว์ และการ์ตูน ในขณะที่เพศชายมีความสนใจในเรื่องของวิทยาศาสตร์และกีฬา

ซิลโคท (Chilcoat, 1993, unpage) ได้ศึกษาเรื่อง การสอนเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองที่ดีแก่นักเรียน โดยใช้หนังสือการ์ตูนประวัติศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาและหน้าที่พลเมืองที่ดีเป็นเครื่องมือในการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นที่ 2 (grade 2) จำนวน 60 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนสามารถให้คำแนะนำการพัฒนาหนังสือการ์ตูนและครูสามารถใช้หนังสือการ์ตูน เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนให้สูงขึ้นได้

บรูเดน (Burden, 1994, unpage) ศึกษาเรื่องการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับวัยรุ่นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการอ่านในชั้นเรียนที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นที่ 12 (grade 12) จำนวน 161 คน โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับวัยรุ่นหลายประเภทและแบบสอบถามเป็นเครื่องมือวิจัย ผลการศึกษาพบว่า หลังจากนักเรียนอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับวัยรุ่นเป็นเวลา 2 เดือนแล้ว นักเรียนสามารถสร้างเกณฑ์ในการเลือกอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมได้และสามารถประเมินความก้าวหน้าในการอ่านหนังสือของตนเองได้เป็นอย่างดีในระดับมาก